

Danerê Rojnameya pêşî a Kurdî
Miqdad Mîhed Bedîrxan

Armanac

Hejmar, No: 133

Çîriya Paşîn
November 1992

Buha - Price
15 SKR, 3DM

Rojnameya Mehane

Wezîrên Derve yên Tirkîyê, Sûriyê û Îranê:

Emê nehêlin dewleta Kurd ava bibe

Li gor mediya Tirkîyê; hersê wezîr bê qeyd û şert gihîştine mutabeqatê ku; "Li dijî avakirina dewleteke Kurd in. Û ev hersê dewlet eger nexwazin, dewleta Kurd yan jî federasyona Kurd nikare ava bibe."

Li Kurdistanê Başûr bi îlan kirina Dewleta Federa a Kurd re, dewletên mêtîngehkar ketin kefteleftê û ji bo ku biryara îlankirinê nas nekin û vê dewletê hilweşînin di navbera xwe de dest bi dîplomasiyê qirê kirin.

Tirkiye di vê diplomasiya gemarî de roleke sereke dilîze. Tirkîyê piştî îlankirina Dewleta Federe a Kurd bi lez û bez gazî dewletên din yên ku Kurd di bin nîrê wan de ne, kir. Bi vê armancê di 14'ê Çîriya Paşîn de li Enqerê Wezîrê Derve yê Tirkîyê Hikmet Çetîn, Wezîrê Derve yê Îranê Ali Ekber Velayetî û Wezîrê Derve yê Sûriyê Farûk el-Şara civiyan. Herçiqas Tirkîyê gazî Erebiştana Seûdî jî kiribû, lê Erebiştana Seûdî daxwaza Tirkîyê qebûl nekir û beşdarî civînê nebû.

Xalek tenê ya rojeva wezîran hebû; ew jî li dijî avakirina Dewleta Federe a Kurd ka wê karibin çî bikin bû. Li gor mediya Tirkîyê; hersê wezîr bê

Wezîrê Derve yê Tirkîyê Hikmet Çetîn, yê Îranê Ali Ekber Velayetî û yê Sûriyê Farûk el-Şara: "Em li dijî avakirina dewleta Kurd in. Û ger ev hersê dewlet nexwazin, dewleta Kurd yan jî federasyona Kurd nikare ava bibe."

qeyd û şert gihîştine wê mutabeqatê ku; "Ew li dijî avakirina dewleta Kurd in. Û gava ev hersê dewlet nexwazin, dewleta Kurd yan jî federasyona Kurd nikare ava bibe." Li ser "Hêza Çakûç" jî Wezîrên Derve yên Îranê û Sûriyê gotin ku; "Bila ev hêz rabe û di şûna wê de bila dewletên herêmê,

ewlekariya herêmê bigrin ser xwe." Wezîrên Derve yên van hersê dewletan wê di rojên pêş de jî bicivin. Di vî warî de civîna bê di meha Sibatê (1993) de wê li Şamê çêbe.

Herçiqas Tirkiye, Iraqê dawetî civînê nekir jî, Iraq çavekî

Dûmahîk: 11

Li Tirkîyê û Kurdistanê Du huqûqên cihê

Roja 18'ê Çîriya Paşîn, Meclîsa Tirkîyê qanûnek nuh qebûl kir; Qanûna Usûla Muhakemekirina Cezayê. Berê Serokcumhûrê Tirkîyê, T. Ozal hin maddeyên wê qanûnê weto kiribû û komîsyonê jî li gor weto ya T. Ozal, di hin maddeyên qanûnê de guhertin çêkiribûn. Cara du-duyan, roja 18'ê mehê qanûn di meclîsê de li gel guhertinan hat qebûl kirin. T. Ozal jî ev şeklê nuh yê qanûnê îmze kir.

Di qanûnê de li gor ya

berê hin tiştên nuh hene ku heta nuha li gelek welatan hebûn lê li Tirkîyê tunebûn. Wek; wexta di bin çav de mayîne 24 seet e. Dema hêzên ewlekariyê yan sawcî îfade digre, hemû sûcên ku kesê girtî pê te gunehbarkirin, wê li rûyê wî bê gotin û mafên kesê girtî, hebûna mafê awûqatgirtî nê wê jê re bê gotin, mafê kesê girtî hebe ku neaxîfe. Dema îfade girtî nê wê bi tu şeklî zor û şiddet neyê bi karanîn, di rewşeke azad de, bi îrada girtî îfade bê

dayîn

Lê di qanûnê de xaleke îstîsnayî hatiye danîn ku wê qanûnê li Tirkîyê û li Kurdistanê dike wek du qanûnên cuda û ziddî hev. Wê ev qanûn li Tirkîyê bê kêmasî bê tatbîqkirin, lê ev qanûn wê ji bo Kurda tiştêkî nuh û pozîtîf neyê, berevajî di warê siyasî de rewşa wan xerabtir dike. Bi kurtayî, bîngehekî resmî û qanûnî dide teror û zulm û zora dewletê ya ku îro li Kurdistanê dom dike.

DGM'a Enqerê îdama HEP'îyan dixwaze

Tiştê diyar ew e ku, dewlet dixwaze HEP'ê bi carekê de bigre û xwe ji vê serêşê xelas bike.

Piştî kongra îstîsnayî ya HEP'ê ya ku di 19'ê Îlonê de li Enqerê çêbû; bi sebebê ku hin kesan di gotarên xwe de dijîtiya dewletê kirine, gelek kes hatin girtin û bi rojan li ba pûlîsê siyasî man. Piştî çend rojan 3 kes hatin girtin û yên din hatin berdan, lê di derheqê hemîyan de DGM (mehkema ewlekariyê ya dewletê) a Enqerê dawe vekir. Nuha îddianameya di derheqê wan kesan de temam bûye û sawciyê bi nav û deng Nusret Demiral di derheqê wan de ceza îdamê daxwaz dike. Ev ceza li gor benda 125'an e û li dij kesên ku bixwazin "dewletê perçe bikin" û "xîyaneta bi welêt re" tê bikaranîn. Ev benda qanûnê heta nuha li dij hin kesên PKK'ê hatibû bikaranîn. Lê niha dixwazin li dij HEP'ê bi kar bin. Ji ber ku serokê HEP'ê Ah-

met Turk, Mahmut Almak, Hatip Dicle, Mahmut Kılıç û Ali Yigit mebûs in, di derheqê wan de dawe cihê cihê hatiye vekirin. Li gor N. Demiral, ewê fezlekeyekê bişîne ji serokê meclîsê re ji bo ku masûniyeta wan bê rakirin û bêne mehkemekirin.

Kesên ku di derheqê wan de dawe hatiye vekirin ev in: Harun Çakmak, Kemal Okutan, Cabbar Gezici (ev hersê kesana girtî ne), Feridun Yazar, Felemez Başboga, Guven Ozata, Hamit Geylani, Şahir Altay, Sultan Uysal, Şahabettin Ozaslan, Mustafa Demir û polis li M. Kemal Ozturk. Serhat Bucak û Huseyin Turhalli jî digere.

Tiştê diyar ew e ku, dewlet dixwaze HEP'ê bi carekê de bigre û xwe ji vê serêşê xelas bike.

Mûrad Ciwan

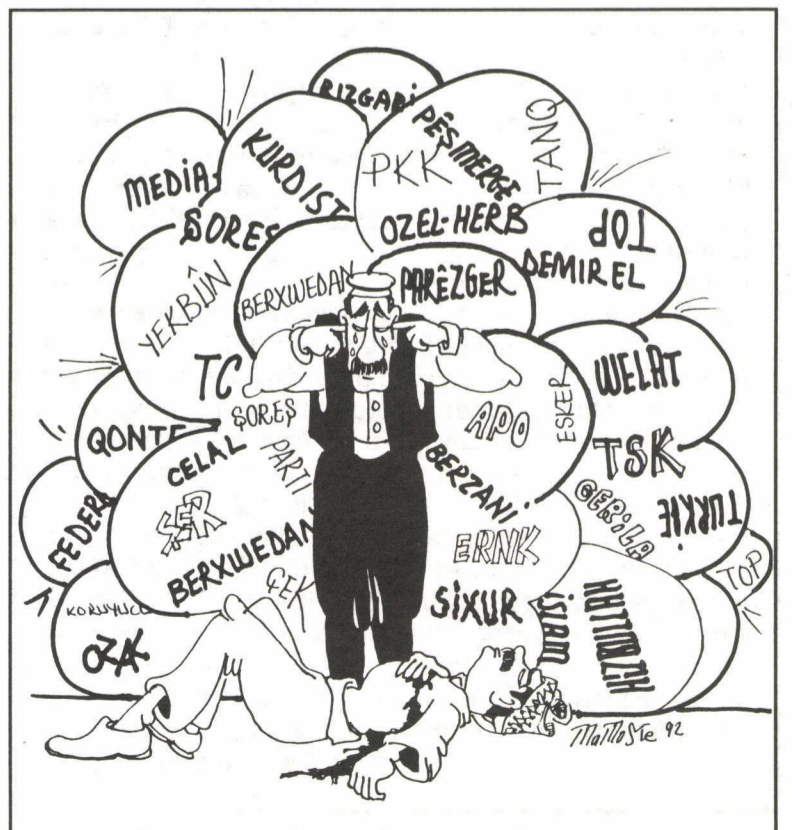
"Kurd, Tirk ferq nake, em hemû Tirk in"

rûpel: 4

Cewher Namiq Salim:

"Tirsa wan ji prosesê demokrasiya li Kurdistanê ye"

Rûpel: 6-7

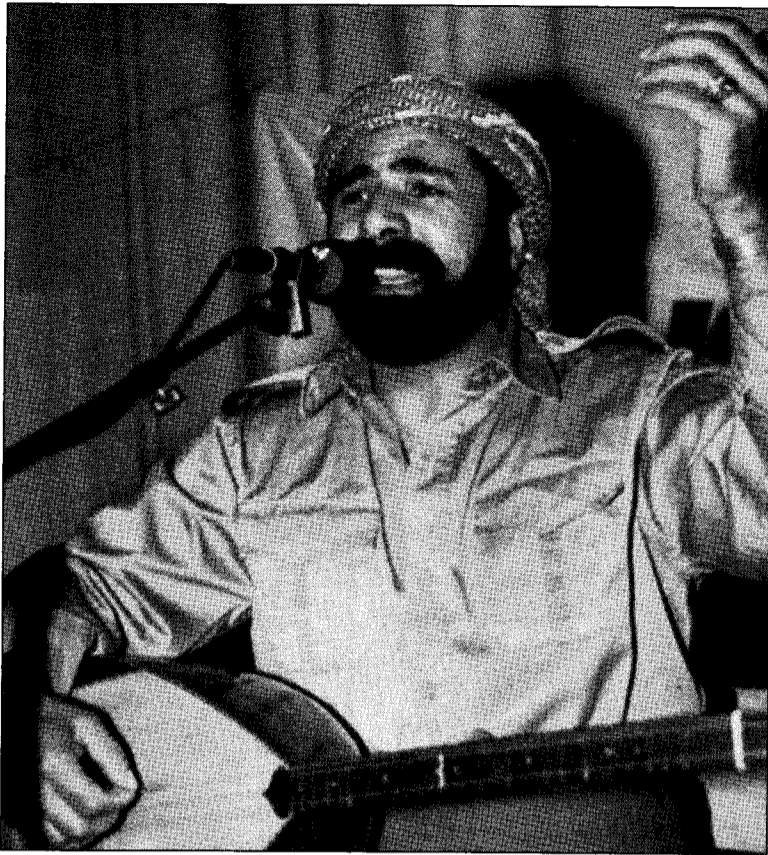
Şeva Şivan hat sabotekirin

Li Berlîne hin aligirên PKK'ê êriş birin ser konsera Şivan Perwer. Şivan Perwer bi beyanekê êriş protesto kir.

Roja 1'ê Çiriya Paşin, komîkek ji 30-40 kesî pêkhatî ku xwe wek aligirên PKK dan naskirin ser konsera Şivan Perwer de girtin û nehîştin konser biçe serî. Êriş birin ser Şivan Perwer, hêk û kevir avêtinê.

Şivan Perwer ev êriş neheq bi beyanekê nivîskî protesto kir. Ew vê êrişê weha şîro vedike; "Heta îro kolonyalîstan stîrîna bi Kurdî qedexê kiribûn, nuha êrişkarên bi navê PKK'yî jî wekî wan dikin. Dixwazin bi Kurdî stranê li min qedexê bikin. Eynî van kesan berî nuha jî konserên min sabote kiribûn û jî min re gotibûn ku 'tu dikarî bi Îngiltzî yan bi Tirkî stran bibêjt, lê em destûrê nadin ku tu bi Kurdî bistrî'. Ş. Perwer beyana xwe weha bi dawî tîne; "Ez ne hunermendê grub, alî, yan dezgehekê me, ez hunermendê gelê Kurd im. Û kes nikare min ji ser rîya hunermendiya gelê Kurd bide alî."

Roja 2'yê Çiriya Paşin, li Osnabruckê endamekê KOMKAR'ê Ahmet Ok hat birindarkirin. Li gor belavoka KOMKAR'ê êrişkar 3 kes bûne û xwe

Şivan Perwer: "Ez ne hunermendê grub, alî, yan dezgehekê me, ez hunermendê gelê Kurd im." (Foto: Armanç)

PKK'yî dane naskirin. Bi muştî û kêra serçav û laşê Ahmet Ok birin kirine.

KOMKAR'ê ev êriş protesto kir û di beyana xwe de weha got; "Em careke din bang dikin ku rayagiştî ya demokratîk, welatparêzên Kurdistanî û aligirên PKK'ê yê niyetpaqij li hember van êrişan

dengê xwe bilind bikin, ji bo rewşeke ku kêfa dijmin jê re bê û planên xwe bike jiyana, peyda nebe divê hasas bin û di vî warî de berpirsariyên ku dikeve ser milê wan bi cî binin. Divê hemû hêz û îmkânên me li hember dijminê muştêrek be".

Bi kurtî meha buhurî

ANKARA: Dewleta Tirk li Kurdistanê lêkolinan çêdike

Bi butçeyekê 5 milyarî serokatiya Wezaretê Îdarî ya Pêşveçûna Herêmî ya Proja Başûrê Rojhilat (GAP) di nav du salan de wê 20 lêkolinan çêbibe. Lêkolîna herî mezin wê tevgera nifûsî (koçkirin yan li deverekê bicibûn) ya li 8 bajarên Kurdistanê be. Ji bo vê projê butçeyekê 1.5 milyarî hatiye veqetandin. Projên din jî lêkolînên li ser rewşa civakî a Kurdistanê ne. Dewlet di tespîtkirina politîka xwe ya êrişkar û asimilasyonîst ya di pêşerojê de, wê ji encamên vê lêkolînê feyde bigre.

ELEZÎZ: Êriş faşist û polîsan bi hev re

Roja 10'ê Çiriya Paşin, xwendekarên Unîversîta Fîratê buhabûn û bêkalfîtiya xwarinên aşxana xwendegêhê protesto kirin û nan nexwarin. Li ser vê tevgera xwendevanên polîsan û faşistan (aligirên kovara *Bizim Oca*) êriş birin ser xwendekaran. Di bûyerê de 10 xwendekar birindar bûn, 50 jî hatin girtin.

ENQERE: Îdareya Awarte 4 mehên din jî dirêj bû

Roja 11'ê Çiriya Paşin li meclîsa Tirkiyê rewşa îdareya awarte hat munaqesekirin. Piştî munaqesê bi piraniya dengê her du partiyên hukûmetê û yê ANAP'ê, li hember 91 dangan bi 294 dangan Îdareya Awarte li Kurdistanê 4 mehên din hat dirêjkirin. Wezîrê Hundurkar Îsmet Sezgîn di axaftina xwe de got, dibe ku ev cara dawî be em wexta Îdareya Awarte dirêj bikin. Li Kurdistanê jî dawîya 1979'an û vir de urfî îdare

yanî îdareya awarte heye.

DIYARBEKIR: Turgut Atalay hat birindarkirin

Şeva 12'yê Çiriya Paşin dema serokê belediya Diyarbekir, Turgut Atalay ji belediye diçû malê, bi rê ve hat gulebarankirin. Di êrişê de muhafîzê wî mir, ew û şofê-rê xwe birindar bûn. Qatil nehat girtin. PKK'ê berê înkâr kir lê paşê got me êriş biriyê ser.

IXDIR: Teror û provakasyonên dewletê

Roja 2'yê Çiriya Paşin li dor 3000 Kurdî li merkeza Ixdîrê civiyan û êrişê dewletê ya li Kurdistanê Başûr protesto kirin. Hêzên dewletê jî êriş birin ser meşvanan. Meşvanekî bi navê M. Siddik Çak şehîd ket û 20 kes birindar bûn. Hêzên dewletê li dor 200 kesî jî girtin. Piştî vê bûyerê bi provakasyonên dewletê Turkmen û Kurd bi hev ketin û li dor hefteyekê êrişên faşîstên Turkmen li ser xelkê bajêr dom kirin.

Herweha li der û dora vê herêmê di navbera hêzên dewletê û gerîlayên PKK'ê de şerên giran çêbûn. Derheqê zaiyatên herdu aliyên de beyanên li dijî hev hatin dayîn.

BATMAN: Bajarê bê rojname

Di destpêka vê mehê de li ser hin tehdîdan, bayîyê giştî yê belavkirina rojnameyan îstîfa kir. Li ser vê yekê 13 rojan li ser hev tu rojname li Batmanê nehatin firotin. Di gel temînaten waliyê Batmanê Zekî Şanal heta nuha tu kes jî vî karî re nebû talib. Heta kesek jî vî karî re bête dîtin, wê polîs ji kantîna xwe rojnameyan li

bayîyan belav bikin.

ANKARA: Parlamenterên HEP'ê 8 rojan nan nexwarin

Roja 10'ê Çiriya Paşin 18 parlamenterên HEP'ê ketin grewa nannexwarinê. Grewê 8 rojan dom kir. Roja 8'an dest ji grewa xwe berdan. Serokê HEP'ê Ahmet Turk di civîna çapemeniyê de got "em gihîştin armanca xwe". Armanç ew bû ku bala parlamenteroyê û raya giştî bikşînin ser zulum û şideta ku li Kurdistanê dom dike.

ELEZÎZ: Grewa birçîbûnê di roja 50'yî de encam da

Li girtîgeha Elezîzê 261 girtiyên siyasî ji bo bidestxistina mafên xwe yê însanî 50 rojan bi dorê ketin grewa birçîbûnê. Heta nuha gelek caran nûnerên girtiyan û berpirsariyên girtîgehê hatin cem hev, lê li hev nekirin. Cara dawî roja 17'yê Çiriya Paşin, nûnerên girtiyan, berpirsariyên girtîgehê û rêveberên Komela Mafên Mirovî şûba Diyarbekirê li hev civiyan û li ser peymanekê li hev kirin û girtiyan dest ji grewa birçîbûnê berdan. Li gor peymanê; ew eşyayên girtiyan ku îdara girtîgehê dest danibûn ser, wê li wan bîr veqerandin û zerara wan wê bê dayin; qedexekirina ziyaret û nameyan wê rabe; ciyê ziyaretê wê ji nuh ve bê tesîskirin; peya û jin ji bo amadekirina parastina xwe ya mehkemê dema bixwazin wê bikaribin bîr ba hev; tup û ocaxên elektrîkê wê li qawuşan bîr belavkirin; daktîlo, teyib, peyivandina bi telefonê wê serbest be; eşyayên kantînê wê bi fiyetekî maqûl bîr firotin.

NEYNİK

Federasyon Serbilindiya Kurdan e.

Mîrza Bextiyar

Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê ji bo Kurdan bûye mînakek baş. Dema qala dezgeyên netewî tî kirin, feyde, rindî û lazîmiya wan tî rêzkirin, tavilê mînaka Federasyonê tî dayîn.

Dema em Kurdên Swêdê derveyî Swêdê, bi Kurdên welatên Ewropa yê din re an jî li Kurdistanê sohbetê dikin, pirs tî ser Kurdên li Swêdê; li Swêdê Kurd çî dikin? Wek em bi dilxwazî li hêviya pîrseke weha bin, bi serbilindî qala yekîtiya Kurdan ya li Swêdê dikin, qala sîstema Federasyonê, xweşî, kar û qazanca wê ya ji bo gelê Kurd dikin. Ez yê din nizanîm, lê ez weha me. Ez bawer im hevalên din jî wê weha bin, çûnkî hezkirin û memnuniyeta wan a ji Federasyonê re di çav û refleksên wan de xwiya ye.

Em ne neheq in jî. Federasyon mueseza yekta ya Kurdan e ku ji herçar perçên Kurdistanê, Kurd li ser esasekî demokratîk li dor xwe civandine. Bi 40 komelên xwe yê endam, bi seksiyona xortan û jinan, bi komelên xwe yê pîşeyî wek; doktor, huqûqnas, mamoste, nivîskar û hwd, bi komîtên xwe yê wek "Piştigiriya Girtiyan" di warê xwe de di hemû dîroka Kurdan de bê emsal e. Rêxistineke demokratîk e, lê karê siyasî jî dike, bi karê civakî radibe, lê ne tenê rêxistineke civakî ye. Federasyona Komelên Kurdistan li Swêdê ne tenê bi temsîla Kurdan li Swêdê tî naskirin. Par bi tevgera xwe ya li dijî nijadperestiyê, bi qarardarî û pêşniyarên xwe yê maqûl derket pêş. Federasyon îro li Swêdê, yek ji rêxistinên herî bi îtîbar, xurt û pêbawer e.

Bi hatina wefda parlamentoya netewî a gelê Kurdistanê Başûr, Federasyon bi erkeke nuh rabû; konsolosî. Bi haziriyên xwe yê berî hatina wefdê û di wan heft rojên ku wefd li Swêdê bû, Federasyonê, di organîzatoriya xwe de ji konsolosxaneyekê ne kêmtir serkeftî bû.

Federasyonê programa wefdê Federasyonê amade nekir, lê bi pêşniyarên xwe dewlemendtir kir. Lê ya herî girîng pîr ciddî program da meşandin. Derveyî beşdarbûna wefdê di civîna Komîta Giştî de, Federasyon bi amadekirina şîvekê li dor sed siyasatmedar, nivîskar, rojnamevan û şexsiyetên Kurd û wefda parlamentoya netewî anîn ba hev. Bi amadekirina civîneke fireh fîrset da nêzî hezar Kurdî ku ew ji devê serokê Parlamentoya Netewî rewşa dawî ya Kurdistanê azad, nakokîya di navbera hukûmeta Kurdistanî û PKK'ê de bibihîzin; pîrs, hêvî û şikên xwe di şexsiyeta wefdê de bighîjînin parlamentoya Kurdistanê. Wefda parlamentoyê jî bi vî civînê wek pîrs be jî, rexne, pêşniyar, daxwaz û fikrên civata Kurd bihîstin.

Federasyonê ji rapor û peymanên navnetewî, biryarên Netewî Yekbûyî yê li ser Kurdan û tevî pêşgotinekê dosyayek amade kir û 13 kopyayê wê derxist. Di vî dosyayê de ji peymanên Sewrê, Lozanê û hin yê girîng yê navnetewî 10 wesîqe hebûn. Wefda parlamentoya Netewî ya Kurdistanê Başûr di hemû hevdiyên resmî de dosyayek weha dida wan.

Nûnerên wefda Kurd berî ku werin Swêdê çûbûn Almaniyayê û Îswîçreyê. Lê ji organîze û ji haziriyek bi vî rengî bi rêk û pêk re nebûbûn şahid. Ji ber vî yekê di her wesîlê de serokê wefdê, Namiq Cewher sipasiya Federasyonê dikir. Û di her fîrsetê de girîngiya hebûna Federasyonê û rêxistûbûna Kurdan di şexsê wê de wek numûna yekîtiya tev Kurdan dida pêş.

Ez wek Kurdekî gelek dilşad im ku em xwediyên mueseke bi vî rengî ne. Ez bi endambûna xwe ya komeleke Federasyonê serbilind û dilrehet im. Spas ji Federasyonê re!

★ ★ ★

Roja 22'yê mehê kongra Komela Kurd li Stockholmê çêbû. Ez gelek eşiyam. Li gor nifûsa Kurdan li Stockholmê, li gor hizkir, dilxwaz heta endamên komelê, hejmara beşdarên kongrê û endamên ku endametiya xwe dabûn gelek kêmtir bûn. Ji siyasatmedar, hunermend, şexsiyetên li belediya Stockholmê rûdinên û ku Federasyon tu car wan ji bîr nake û qîmetek bilind dide wan, çî bigre kes di salona kongrê de tunebû. Gelo em bi karên gelek girîng mijûl dibin ku salê carekê-du caran wextê nabînin, bidin tiştên weha "piçûk"?

Ji aliye din mixabin, çavên min bi tu Kurdên me yê Kurdistanê Iraqê û Îranê neketin.

Divê neyê ji bîr kirin Federasyon ji komelan pêk tî. Xurtbûna komelên endam wê Federasyonê xurttir bike û wê rîya karên hîn bi rûmettir veke.

Divê em qîmeta Federasyonê bizanin.

RAMANÊN RAMANWERAN

"Kurd, Tirk ferq nake, em hemû Tirk in" (!)

Mûrad Ciwan

Gava peyv tê ser peyvê, berpîrsiyarên dewleta Tirk û avakîrên raya giştî ya Tirkan dibêjin ku li Tirkîyê ferq di navbera Kurd û Tirkan de nîne, hemû hemwelatîyên hev in û bi qasî hev xwediyên vî welatî ne. Ew, vê zilm û zora ku bi salan e li Kurdan dibe jî wek neheqiyek ku li birayekî bibe, nişan didin. Heta salek berê, di rojên pêş û piştî avabûna hukûmeta îroyîn de, li ser qebûlkirina hebûna Kurdan bi awayekî resmî û dayîna mafên wan ên siyasî û kulturî beyanên resmî derketin û gelek tişt hatin nivîsîn. Serokê cumhûriyeta Tirkîyê Turgut Ozal got ku divê meriv karibe mesela federasyonê bi xwe jî munaqesê bike.

Biratiya gotinên vala

Beyan û nivîsên wiha li derve û li hundirê welêt he-wayek hevîbexş û dilaram peyda kir. Ji wê demê heta îro, kêma zêde salek derbas bû. Îro jî li ser hebûna Kurdan û pîrsa maf û azadiyên wan gelek beyanên dayîn û tiştên nivîsîn. Lê gava meriv van dide ber yên berî salekê, tê dîtin ku Tirkiye di pîrsa Kurdî de çend dur û sextekar e û Tirk li hember Kurdan çend bêbext û neyar in. Ji roja ku ordiya Tirk li ser hudûdê Kurdistana Tirkîyê û ya Iraqê dest bi operasyonên berfireh kirin, zimanê Tirkan, bi berpîrsiyarên xwe yên resmî û yên siyasî û rojnamevan û nivîskarên xwe ve bi carekê de hatiye guhertin. Êdî behsa biratiya Kurd û Tirkan, hemwelatîtiya wan nayê kirin. Behs behsa şerê ordî û mîletê wan li hember hêz û mîletekî dijmin e. Di êrîşên li hember PKK'ê de, rojname bi manşetên mezin xwiya dikin ku çawa "dor hatiye ser Mehmetçik" û çawa ordî dol bi dol, şax bi şax mewzî û çeperan bi dest dixin û ala Tirkan li ser lûtikên şaxan dadiçikînin. Çawa bi mîranî êrîş dikin, "terorîstan" dikujin û çawa bi mîrxasî şehîd dibin. Manşetên wê yekê derdixin ku şehîdên wan ên esker û polis bi çî merasim û meşên girseyî tîlîlanîn û mîlet bi kî û nefretê li hember PKK'ê û Kurdan û bi dilovanî bi hezkirin û serbilindiyek mezin li hemberî şehîdên xwe radibin ser piyan, xwedî li şehîdên xwe dertên. Rismên şehîdên wan yên dê û bav, jin û zarokên çav bi hêsir, xemgîn lê serbilind rûpelên

Tirk ne amade ne û ne jî dil û mêjiyê wan jî wê yekê re ne vekirî ye ku rastiya Kurdan qebûl bikin, heq û hiqûqê Kurdan teslim bikin, bi çavê birayekî wekhev û hemwelatîyekî xwedan mafê wekhev li Kurdan binêrin. A xerab, siyasî, ronakbîr û rêberên Tirkan yên ku civakên Tirk li dora xwe civandine jî ji dêvla ku vê şuûra hov qels bixînin ew bi xwe wê tûj û pîjtir dikin. Nexwe, divê em zanibin ku gava peyv tê ser peyvê û ew behsa biratiya Kurd û Tirkan dikin, cardin qesta wan ew çiroka berê ye ya ku her gav, li her derê derdiket pêşberî me: "Kurd, Tirk ferq nake, em hemû Tirk in û di bin ala Tirkîyê de dijîn".

rojnamevan û ekranên televizyona dadigrin. Ji bo gaziyan xwe û malbatên şehîdan kampanyayên alîkariyê vedikin û li derve û li hundirê welêt peran kom dikin. Gava di vî kampanyê û di vî propagandayê de pêşde diçin, çavsor û hartir dibin, kefa ser devê wan pêl bi pêl hil dibe, ji ruh û şuûra însaniyatiyê tu tişt bi wan re namîne. Ji bîr dikin ku ew şehîd û gaziyan wan di dema êrîşek wiha de hatine kuştin ku hucûmî ser gund û bajarên "hemwelatî" û "birayên" wan ên Kurd dikirin. Gund û bajar xera dikirin agir bera mala insanên sivil ên bê çek û bê parastin didan. Bi hezaran û bi deh hezaran insan ji ber hicûma wan a dirindane, cî û warên xwe bi cih dihiştin û bi çolan diketin.

Yên wan "şehîd" yên me xayîn û terorîst in

Qet behsa wê yekê nakin ku di vî êrîşa bi tank û top û teyaran de bi dehan û sedan xort û keçên nûgihayî tîlî kuştin. Ji bîr dikin ku heta niha ordî û polîsên wan sê-çar qat zêdetir keç û xortên sivil kuştine. Ji bîr dikin ku dê û bav û bira û xwişk yan jî jin û mîrên van kuştîyan hene û ew jî li vî welatî dijîn; hejmara wan digihîje bi milyonan insan. Ji bîr dikin ku li vî welatî jî 15 milyon zêdetir Kurd hene, ji ber vî kuştin û talan, warwêranî û barkirinê perîşan in, agir bi keziba wan ketiye. Naxin hesêb, yan jî bo wan qet ne xem e ku ev nifûsa bi milyonan li televizyona wan temaşe dike, guh dide beyanên wan û nivîsên wan dixwîne. Ji bo ku ew jî însaniyeta xwe dîr ketine nikarin bi çavekî insanî li vî nifûsa 15 milyonî jî binêrin, tîxin bira xwe ku ew jî insan in, hissên wan jî, şeref û heysiyet û namûsa wan jî heye. Na ew vî nifûsê, çiya û warê wê, keç û lawên wê bi tiştê hesab na-

kin. Li gor wan yên ku hatine kuştin, terorîst in, xayînen welêt in, musteheqî kuştinê ne. Dê û bavên wan, heval û hogir û nasên wan jî, nezan û bêfam û paşdemayî ne, wek heywanan in, loma ne hêjayî wê yekê ne, ku meriv wan bi bîr bîne, behsa hissên wan bike. A bîr û bawerî û naskirin û teqdîrkirina berpîrsiyar û ronakbîrên Tirkan di derheqê me Kurdan de ev e.

Divê em tûkin ser çavê wê

Gava rastî ev be, çêtir xwiya dibe ku di mesela jiyana Kurd û Tirkan ya bi hev re, bi awayekî biratî û wekhevî de Tirk hê li ser meji û şuûra xwe ya berê, ya dewra Kemalîzmê mane. Bi peyvyan çî dibêjin bila bibêjin, gava dor tê ser rastiye, rûçikê wan ê kevnare, yê qirêj derdikeve meydanê, hovîti û bêpariya ji merovatiyê, bi her awayî xwe derdixe holê.

Tirk ne amade ne û ne jî dil û mêjiyê wan jî wê yekê re ne vekirî ye ku rastiya Kurdan qebûl bikin, heq û hiqûqên Kurdan teslim bikin, bi çavê birayekî wekhev û hemwelatîyekî xwedan mafê wekhev li Kurdan binêrin. A xerab, siyasî, ronakbîr û rêberên Tirkan yên ku civakta Tirk li dora xwe civandine jî ji dêvla ku vê şuûra hov qels bixînin ew bi xwe wê tûj û pîjtir dikin.

Nexwe, divê em zanibin ku gava peyv tê ser peyvê û ew behsa biratiya Kurd û Tirkan dikin, cardin qesta wan ew çiroka berê ye ya ku her gav, li her derê derdiket pêşberî me: "Kurd, Tirk ferq nake, em hemû Tirk in û di bin ala Tirkîyê de dijîn".

Gava rewş ev be ji bo wan çareyek dimîne, her cara ku ev çîrok derket pêşberî me divê em tûkin ser çavê wê û bi rîya xwe de bimeşin.

Stûriyên me

Zinarê Xamo*

Mezinên mezin nabin

Di jiyana insan de jî wek mewsimên salê hin mewsim, hin qonax hene. Her qonaxek bi xweşî û bi t'aliya xwe ve divê di wexta xwe de bê jiyîn. Wek J. J. Rousseau (Rûso) jî gotiye, "Her saleke jînê li gor xwe hin qaide, hin wezîfe û hin faziletên xwe hene".

Yanî bi kurtî, gava meriv zarok e divê wek "zarokêkî" bijî, gava xort e divê wek xortekî û gava mezin e jî divê meriv bi her awayê xwe wek mezina be.

Herkes kal û pîr dibe, lê herkes mezin, birewer nabe. Gelek insan hene, bi rabûn û rûniştina xwe, bi aqil û îdraka xwe heta mirinê jî tim zarok dimînin; tu carî şexsiyeta insanekî mezin nagrin.

Em dizanin yê şikil dide qereker û şexsiyeta insan şertên sosyal in. Ew kesê ku piştî xortaniya xwe di nav şert û tîkiliyên ku insanekî kamil dike, dike "rîsipî" de neji, ew kal jî bibe, por jî bike hirî cardin nikane xwe ji psikolojiya zarokiyê, xortaniyê xelas bike.

Roj tuneye ku ez bi xwe rastî kesên wiha neyem, di rojnamevan de nivîsên wan nebinim, di civatan de li wan guhdarî nekim. Xasîma jî li dervayî welêt kesên wiha roj bi roj zêde dibin. Çimkî ew jî civata xwe bi dîr ketine, ji wan şert û tîkiliyên kulturî û sosyal bê par mane.

Gava em derketin derveyî welêt piraniya me salên wan di navbera 25 û 30'î de bû. Di ser wê rojê re 12 sal derbas bûn. Ji me gelekman wa ye ji zûde ye por sipî kirine, bûne xwedî nevi.

Îcar bifikire mirovekî ku salên wî gihîştîye 40-45'an lê hîn kesî carê jê re negotiye "xalo", ya jî "apo" (Çimkî xortên li vir mezin dibin ji mezinên xwe re nabêjin apo ya jî xalo, bi navê meriv ban meriv dikin).

Hîn eydiyekê xwarziyekî wî, biraziyekî wî, destê wî maç nekiriye û eydaniya xwe jê negirtiye.

Hîn li kuçakê du zarok ji hev neqetandine û wek mezineki bi wan de nexeyidiye. Yanî kîf, awantaj, heq û huqûqê "meziniya" xwe, nejiyaye.

Hîn li çayxaneyekê xortekî ji ber ranebûye û kur-siya xwe nedayê...

Hîn rojekê ji rojan ne çar xort li dorê rûniştine, lê guhdarî kirine û ne jî ew li cim'etekê li ba du rûsîpiya rûniştîye, guhê xwe daye tecrûbe û serpehatiyên wan.

Îcar yekî ku buhara jiyana xwe di nav van şertan de bibuhurîne ma wê çawa kanibe recutiya risipî-tiyê ji xwe bike?

Yê meriv dike "insan" civat e. Îcar em jî ji civata xwe bi dîr ketine û neketine nav civata em di nav de dijîn jî. Lema jî em ne dişibin Kurdan û ne jî Swêdiyan...

Axir vî Ewropa kambax ne tenê zarokên me jî dest me birin, her wisa nehîşt ku mezinên me jî xwe ji ruhê zarokî û cahiliyê xelas bikin.

* Ji ber ku min bi navê "Zinarê Xamo" di quncikê "Hindik û Rindik" de dinivîsand, nedibû ku di vir de jî ez bi wî navî binivîsim, lê ji demê vir de ye, ew quncik tune ye, lema jî êdî mecbûriyeta navê "Lawikê Berrivanî" jî ortê rabûye. Ji îro pê ve, ezê bi navê xwe yê nas binivîsim.

Li Kurdistana Iraqê du buroyên Amerîkayîyan

Li gor nûçeya Kamûran Qeredaxî ku di rojname El Heyat de derket, Amerîkayê biryar daye ku li Kurdistana Iraqê, li bajarên Hewlêr û Silêmaniyê du buroyan veke. Ev herdu buro wê bi Wezareta Derve, beşê mirovî ya Amerîkayê ve girêdayî be.

Dişa li gor hin çavkaniyên Kurd ên pêbawer ku ji rojname Heyat re hatiye gotin; Amerîkayê wê bi wasita van herdu buroyên xwe, pêwendî bi hukûmeta Kurdistanê re deynin. Bêguman ev pêwendî wê li ser tîkiliyên alîkariya insanî ne.

Li ser vî yekê jî, di 30.11.1992'an de mesulê yekemîn ê koordî-nasyona eskerî ya muttefîkan; Robert Young û nûnerên wezareta derve ya Dewleta Amerîkayê li gel Celal Talebanî, Mesûd Barzanî û giregirên hukûmeta Kurdistanê li bajarê Seleheddin civînek çêkirin.

Karê van herdu buroyan yê serekê ew e ku alîkariya Amerîka dişîne, bi awayekî rîk û pêk li gel Hukûmeta Kurdistanê li xelkê belav bikin. Li gor nûçeya K. Qeredaxî, welê diyar e ku Amerîka di programa xwe ya ji bo alîkariya Kurdan de gelek bi îsrar e.

Serokê Meclîsa Netewî ya Kurdistanê Cewher Namiq Salim:

"Tirsa wan ji prosesa demokrasiya li Kurdistanê ye"

Serokê Meclîsa Netewî ya Kurdistanê, Cewher Namiq Salim tevî delegasyoneke parlamentoyê hin welatên Ewropayê ziyaret kir û di vî navberê de hat Swêdê jî. Ji redaksiyona Armançê, S. Rêving û Zinarê Xamo li Stockholmê, di 19'ê Çiriya Paşîn de li ser pirsên aktûel yê Kurdistanê Iraqê pê re hepeyvînek çêkirin Em hepeyvîne pêşkêşî xwendevanan dikin.

Armanç: Di 14-15'ê Çiriya Pêşîn de wezîrên dervekar yê Tirkîye, Îran û Sûriyê li Enqerê civiyan, li ser musteqbelê Iraqê û dewleta Kurd a Federe hat peyivîn. Hem di preskonferansa piştî civînê, û hem jî di deklarasîyona dawî ya civînê de dan xuyakirin ku her sê dewlet jî bi rewşa Kurdistanê Iraqê ya nuha ne rehet in, naxwazin "erdê Iraqê" perçe bibe û ji bo xerakirina, bi gotîna wan vê rewşa "emrîwaqî" ya Kurdistanê li riyayê digerin. Iraq jî piştigirîya civînê dike, lê ne razî ye, çima ku ew jî beşdar nebûye. Hûn li ser civîna wan çi dibêjin? Gotîna wan ihtimala êrişeke leşkerî jî ûne bîra mirov. Dibe ku yek ji wan, yan dudu, yan her sê bi hev re êrişê binin ser dewleta Kurd?

C. Namiq: Sipas ji bo Armançê. Ezê pirsê bikim sê beş. Yekem civîna wan, duyem preskonferansa wan û şêla Iraqê û sêyem jî ihtimalkên êrişê. Berî her tiştî vî civînê xuya kir ku eger di navbera wan welatan de nakokî hebin jî -ku di navbera Îran û Tirkîyê de problema Azerîyan, di navbera Tirkîyê û Sûriyê de problemên avê, ya Îskenderûn û Entaqayê heye- ew dikarin li ser mesela Kurd bîn ba hev.

Ji prosesa demokrasiya Kurdistanê ditirsin

Civîn, yan axaftin li ser Iraqê berî her tiştî mudaxeleya nav karê Iraqê ye. Mafê Îran, Tirkîyê û Sûriyê tuneye, bêyî beşdarbûna nûnerên rasteqîn yê gelên Iraqê, qala Iraqê bikin. Ev yek tecawizeke li ser miletê Iraqê bi gîştî. Lewra jî opozisyona Iraqê û me li Kurdistanê Iraqê jî wan re got: "Eger ev civîn li ser Iraqê ye, divê nûnerên rasteqîn yê miletê Iraqê jî beşdar bibin". Qebûl nekirin. Me'na vî ew e ku ji bo parastina yekitiya erdê Iraqê neciviyane û tirsê wan jî li ser perçebûna Iraqê tuneye. Bi ya me tirsê wan prosesê demokrasiya li Kurdistanê Iraqê ye û armanca wan jî nehêlana vî prosesê ye. Ew ditirsin ku ev tecruba demokrasiyê wê bi tenê li Kurdistanê nemîne, derbasî nav sînorên wan jî bibe. Ew di bin perdeya parastina erdê Iraqê de, li riyayê nehêlana vî prosesê demokrasiyê digerin. Miletê Iraqê li ser musteqbela Iraqê biryarê dide. Îro ev milet di bin zulma dîktator Seddam de dijî. Nûnerên rasteqîn

yên vî miletî jî opozisyona Iraqê ye ku ew jî ev in:

Tevgera netewî ya Erebi
Tevgera Demokrasiyewaz
Tevgera dînî, çî sunnî, çî şî'e
Tevgera azadîxwaz a Kurd.
Bê guman di nav tevgera demokrat de em birayên xwe yê Asûrî û Turkmenen jî dihesibînin.

Mafê Îran, Sûriyê û Tirkîyê tuneye ku li ser navê opozisyona Iraqê biryaran bidin.

Li ser musteqbela Iraqê divê ev hêz biryarê bidin. Mafê Îran, Sûri-

Civîn, yan axaftin li ser Iraqê berî her tiştî mudaxeleya nav karê Iraqê ye. Mafê Îran, Tirkîyê û Sûriyê tuneye, bêyî beşdarbûna nûnerên rasteqîn yê gelên Iraqê, qala Iraqê bikin. Ev yek tecawizeke li ser miletê Iraqê bi gîştî. Lewra jî opozisyona Iraqê û me li Kurdistanê Iraqê jî wan re got: "Eger ev civîn li ser Iraqê ye, divê nûnerên rasteqîn yê miletê Iraqê jî beşdar bibin". Qebûl nekirin.

yê û Tirkîyê tuneye ku li ser navê wan biryaran bidin. Opozisyona Iraqê di kongreya xwe de -ku di navbera 27-31'ê Çiriya Pêşîn de civiya- biryara xwe daye ku piştigirîya prosesê demokrasiya li Kurdistanê Iraqê dike, bi taybetî biryara parlamentoya netewî a Kurd jî bo federalîzmê. Û daxwaz kiriye ku hemû alîkarî bê kirin ji bo ku ew tecruba demokrasiyê li Kurdistanê Iraqê bi ser keve û bibe esasekî ji bo demokrasiya li seranserê Iraqê.

Her weha opozisyona Iraqê biryar daye ku sistema siyasî li Iraqê pêşerojê: li Iraqê yekgirtî sistemeke demokrat, li ser bingehê parlamentariyê pirpartî û federalîzmê ava bibe. Me Kurdan di 4'ê Çiriya Pêşîn de biryara xwe da ku girêdana me ya siyasî bi hukûmeta merkezî re li ser esasê federalîzmê be. Me di deklarasîyona xwe de tekid kiriye ku di nav çarçewa Iraqê yekgirtî, demokrat û parlamentariyê pirpartî de em federalîzmê bi cî tînin. Parlamentoya me nûnera rasteqîn ya gelê Kurd e. Her çar aliyên opozisyona Iraqê nûnerên rasteqîn yê miletê Iraqê ne û me pêk ve biryar daye ku em yekitiya erdê Iraqê biparêzin. Îcar ew çima ditirsin?

Armanç: Hêzên Erebi, yên Îslamî ku ser bi Sûriyê û Îranê ve

tên hesibandin, di nav opozisyona Iraqê de ne, yan ne?

C. Namiq: Hemû hatin civîna Hewlêrê, ji bilî Beesiyên ser bi Sûriyê ve û hinek rêxistinên din yê biçûk. Lê baweriya me ew e ku ew jî di gel Iraqê yekgirtî û demokratîk in. Yê din tev hatibûn civînê.

Armanç: Opozisyona Iraqê cara dawiyê li Selehedîne civiya. Yek ji biryara wan ew bû ku piştî rejîma Seddam li Iraqê yekgirtî ji bo Kurdan sisteme federalî hebe. Hûn wek parlamento û hukûmeta Kurd bi samîmiyeta aliyên din yê opozisyone bawer in? Ew di vî biryara xwe de samîmî ne?

C. Namiq: Em wek biryar qebûl dikin. Biryareka samîmî û ciddî ye. Çunkî tev opozisyona Iraqê civiyaye. Biryar daye ku piştigirîya federalîzmê bike. Bê guman kes nikare bizane di dilê

yekî din de çi heye. Lê em vî biryarê wek biryareke ciddî dihesibînin.

Eger ji destê wan bê wê şerê me bikin

Armanç: Me dixwest em dîtin we li ser gotîna wezîrên dervekarî yê her sê welatan bi-bihîsin, ku gotin: "Hukûmeta Kurd emrîwaqî ye, em qebûl nakin." Duyem talûkeyek heye ku ew dewlet êrişekê binin ser we, eger binin, wê rewşa we çi be?

C. Namiq: Eger ji destê wan bê, bê guman ewê qet nexwazin zahîreyeke demokrasiyê li herêma peyda bibe. Bi taybetî jî gava ew, bi destê Kurdan bi cî bibe. Baweriya me ew e. Lê politîka nav dewletan tiştêkî din e. Îro armançên tevgera rizgarîxwaz a Kurd û rêbaza nû ya cihanî li hev dikin. Eger bi rastî li gor vî rêbazê bê meşîn, ku ew rêbaz jî demokrasiyê, mafên mirovan û jî azadiyê pêk hatîye; armançên tevgera Kurd jî bi van daxwazan re li hev dike. Îro cihaneke yekqutbî heye, ne duqutbî û eger slogan demokrasiyê, mafên mirovan û azadî be, jixwe armançên me jî ev in. Lê welatên dorûberê me; bê guman divê em hesabê wê yekê bikin ku, ew aciz in ji tecruba demokrasiya li he-

rêmê. Duyem bê guman hîn aciztir dibin, eger demokrasiyê bi însiyatîf û bi destê Kurdan bê çespendin. Sêyem li Iraqê cara yekem e ku opozisyona Iraqê li ser erdê rizgarîkirî e Kurdistanê Iraqê ku perçeyek e ji Iraqê, bicive û biryara xwe li ser pêşeroja Iraqê bide. Her weha welatên ku heta îro opozisyona Iraqê li ser erdê wan diman, pê ne xweş in ku îro opozisyona Iraqê li ser erdê xwe, bi îrada xwe ya azad bifikire û biryara xwe bide. Eger hat û van çar welatan -divê em hesabê Iraqê jî bikin- êriş anîn ser me, wê çi bê serê me? Bê guman eger ji destê wan bê wê bikin. Lê pirs ev e: Rê heye ku ew êrişê binin? Mirov eger realist be, divê bibêje ku em nikarin şerê çar dewletan bikin, lê bê şik e ku dawîya me jî nayê.

Me resmî û bi tundî êrişê Tirkîyê protesto kir

Armanç: Meha bûrî bi bahaneyê hebûna kampên PKK'ê li bakurê Iraqê, leşkerê Tirk ket nav erdê Kurdistanê Iraqê. Leşkerê Tirk ji Xaxoyê jî derbas bû, heta Batufayê, Geliyê Keşanê çû, bêyî ku ji alî we ve pêrgî asteng, yan protestoyeke tund bibe. Hinek aliyên îddîa kirin ku di navbera hêzên Kurdistanê Iraqê û hukûmeta Tirk de li ser êrişê peymanê ne heye. Ev îddîa rast e gelo?

C. Namiq: Berî her tiştî ev îddîa pêkenîn e. Divê ez qala beyan û ragihandinên hukûmet û parlamentoya Kurdistanê û yê nûnerên tevgera rizgarîxwaz a Kurdistanê bikim. Roja pêşî ku leşkerên Tirk ketin nav axa me, me bi resmî û bi tundî ev êrişê protesto kir. Hem hukûmet, hem parlamentoyê kir. Min bi xwe li derve li ser êrişê wan çend beyanên protestoyê dan. Hukûmeta Kurdistanê bi tundî protestoyên xwe diyar kirin. Nûnerên tevgera azadîxwaz a Kurd Celal Talebanî û Mesûd Barzanî çendî caran ji bo ajansên Kurdistanê, Tirkîyê û cihanê beyan dan û bi tundî dest-dirêjiya Tirkîyê gunehbar kirin. Me êrişê wan wek tecawîza ser erdê xwe û wek sûcekî mezin îlan kir. Çunkî bi tenê û bi tenê hukûmeta Kurdistanê mesûla ewlehî û asayîşa Kurdistanê Iraqê ye. Hiç hêzeke din ne mesûl e. Û jî bilî pêşmergeyên hukûmeta Kurd, mafê hiç hêzekê tuneye li ser erdê Kurdistanê Iraqê tevgeran bike. Me resmî bi hukûmeta Tirk da zanîn ku divê hêzên xwe vekişîne û me daxwaz ji tev dostên xwe kir ku di vî warî de zorê bidin Tirkîyê. Di dawîya hewildanên me de Wezaretê Dervekar ya Tirkîyê em agahdar kirin ku Tirkîyê wê leşkerê xwe ji ser axa me

vekişîne. Li ser vî yekê li Silopiye bi beşdariya Celal Talebanî û Mesûd Barzanî jî civînek li ser tarîx û awayê vekişînê hat kirin. Biryarên vî civînê belav bûn. Û di 14'ê mehê de leşkerê Tirk dest bi vekişînê kir.

Eger ev karên ku me kirine tev ne protesto û nerazîbûneke tund bin, lêxa çi ne?

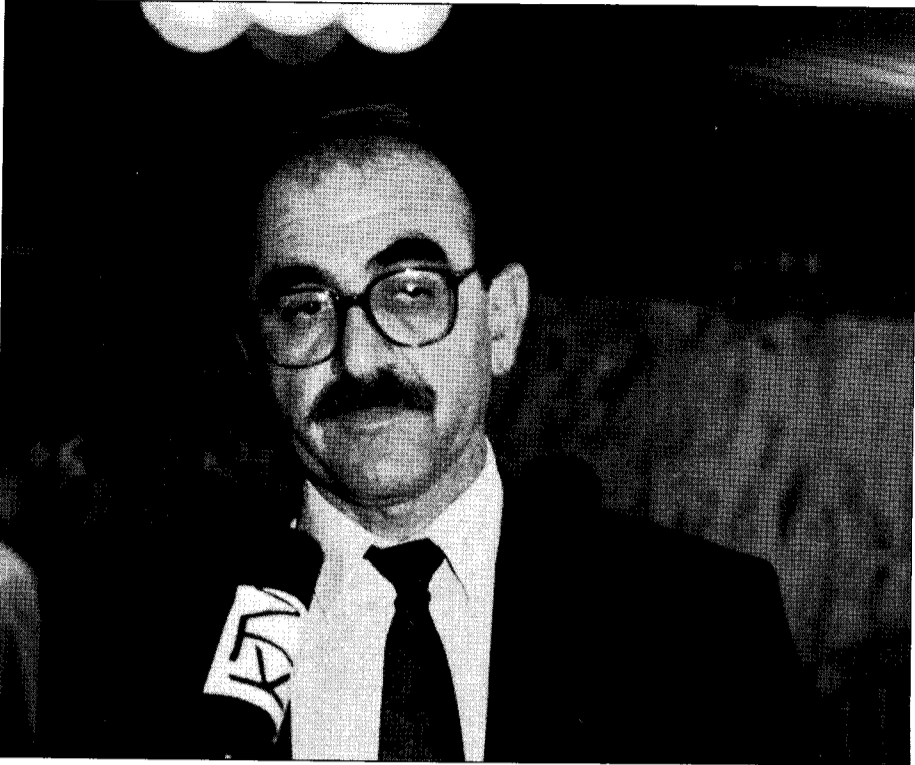
Hêza çakûç îro ji bo me pêwîst e

Armanç: Hêza Çakûç ji bo parastina esmanê Kurdistanê Iraqê -paralela 36 em- li Tirkîyê hatiye bi cih kirin. Û di meha 12'an de car din jî bo dirêjkirin, yan dirêjnekirina wextê wê di nav axa Tirkîyê de, li meclîsa Tirkîyê biryarê standin. Ger Tirkîyê wexta wê dirêj neke, bi ya te wek welat alternatîfêke din heye ku Hêza Çakûç lê bi cih bibe? Bi vî ve girêdayî eger Hêza Çakûç nemîne, wê rewşa Kurdistanê Iraqê çi be?

C. Namiq: Biryara man û nemanê Hêza Çakûç di destê Nete-wên Yekbûyî (NY) de ye. Ew biryarê dide bimîne, yan nemîne. Tirkîyê îro ji prosesê perçeyek e. Eger Tirkîyê li dij biryara NY derkeve, divê dewletên ku Hêza Çakûç danîne, biryara xwe bidin. Hukûmeta Tirkîyê heta îro çi sînyal nedane ku ewê li dij biryarên NY raweste. Em hêvîdar in ku hukûmeta Tirkîyê li dij biryara NY raneweste. Her weha eger çî guhertin di politîkaya welatê, bi taybetî wek DAYA, Îngiltere, Fransa û Elmanyayê de çênebin, em bawer dikin ku wê Hêza Çakûç bimîne. Bê guman Hêza Çakûç ji bo zemanekî ye ku esmanê Kurdistanê Iraqê biparêze û bê guman garantiyek e ji bo ewlehî û asayîşa li herêma. Heta ku hêzên Kurd li Kurdistanê asayîş û ewlehîyê têxin destên xwe ku vî prosesê dest pê kiriye û ne bes Kurd, opozisyona Iraqê jî ji bo parastina demokrasiyê amade ye. Eger cihan tev, eger NY biryarê bide ku rewşa me têk bidin, em Kurd dikarin çî bikin? Eger dinya careke din me li vî dinyayê bê pal û pişt bihêle, em mecbûr in careke din vegezin ser karê xwe yê berê. Bê guman mana Hêza Çakûç îro ji bo me pêwîst e. Lê eger nema, wê çaxê taktîkên nû pêwîst in.

PKK ji zû de ye şerê hêzên Kurdistanê Iraqê dike

Armanç: Ji bona ku hêzên hukûmeta Kurdistanê Iraqê kontrola sînorên xwe bigrin dest xwe, di navbera pêşmergeyên hukûmeta û gerilayên PKK'ê de şerek derket û nêzî 29 rojan ajot, heta ku di 29'ê mehê de peymaneke lihevhatîne di navbera hukûmetê û

Cehwer Namik: "Miletê Îraqê li ser musteqbela Îraqê biryarê dide. Îro ev millet di bin zulma diktator Seddam de dijî. Nûnerên rasteqîn yên vî miletî jî opozisyona Îraqê ye." (Foto: Armanç)

PKK'ê de hate îmkazirin. Gelek Kurd dipirsin. Gelo nedibû ku ev problem bê şer, bi riyên aşî û qanûkîrîne bihata çareserkin? Çi riyên din tunebûn?

C. Namiq: Şêla hukûmeta Kurdistanê li hember PKK'ê ne şêleke kutûpîr e (ne gelşek ku îro dest pê kiriye û ji nişkê ve ye). Vedigere bo berî 4-5 salan. Di nav Cebha Kurdistanê de gelek caran siyaseta PKK'ê li hember Cebha Kurdistanê û li hember yek bi yek hêzên Cebhê, hatiye hel-sengandin. PKK ji zû de ye şerê hêzên Kurdistanê Îraqê dike. Ji zû de ye alaya şerê birakujîyê li hember hêzên Kurdistanê Îraqê bilind kiriye. Lê bi rastî jî tevgera riz-garîxwaz a Kurdistanê Îraqê her tim xwe ji şer daye paş, sal li pey salê me hewil daye ku em bi şeweyekî din meselê çareser bikin. Piştî raperîna 1991'an, Cebha Kurdistanê çendîna cara bi serokatiya PKK'ê re têkilî danîn û xwest çareyekê bibîne, lê PKK'ê bi îsrarî dijminatîya hemû hêzên welatperwer domand. Havîna par gelek caran me ji PKK'ê daxwaz kir ku tevgerê xwe yê leşkerî ji ser sînorên me bi dûr xe. Hûn dizanin piştî serhildana par, li ser sînorên me valahiyek peyda bûbû. PKK'ê ev rewş bi kar anî û bi alîkariya Sûriyê û Îranê, di nav sînorên Kurdistanê Îraqê de kampên xwe danîn. Me cardin bi wan re têkilî danî û got, eger şerê gerîla didin, bila giraniya tevgerê xwe yê leşkerî veguhêzin Kurdistanê Tirkîyê, eger xebata siyasî dixwazin, em rê didin wan. PKK'ê wek her car, tedaxula xwe ya nav karê me zêdetir kir, li gund û bajarên me, li dijî Cebha Kurdistanê antî-propagandaya xwe firehtir kir, ket nav bajarên me wek Hewlêr, Dihok û Xaxo. Li ser rîyan noqteyên kontrolê danîn, dest pê kirin heqê gumrikê û vergî ji gelê me standin. Xelk digirtin, ceza didan wan. Ji bilî gundîyên ku xwestine biçin ser gundên xwe, çendîn pêşmergeyên hêzên Kurdan bi destê wan hatin kuştin, yan wînda kirin. PKK rê li ber me girtibû, rê li ber gundîyan girtibû

hilbijartinan. Ku hilbijartinan dest pê kir, li hemû cihanê bi tenê du alî li dijî hilbijartinan derketin û ew wek listika împeryalizmê bi nav kirin. Yek rejîma Seddam bû. Du PKK bû. PKK ji roja yekem a hilbijartinê bi hemû hêza xwe ve li dijî vî prosesa demokrasîyê rawestîya, propagandeyek diwar li dij kir û di pratîkê de jî xwest ku bi xelkê bide qebûl kirin ku her tişt bi destê emperyalîzmê çêdibe. Ev gunehekî mezin bû. Ev perçiqandina kerametî me bû. Çûnkî ev tecruba demokrasîyê berî her tiştê berhemê xwîna 200.000 şehîdên me ye. Ji hukûmeta Berzencî he-ta îro bêbir me xwîna xwe rijandiye ji bona ku bigihin rojeke weha. Şêla PKK'ê heqaretek e bo xwîna şehîdan. Ev tecruba bi şahidiya dinyayê, di atmosfereke azad de bi cî hat. Zêdetir ji 1 milyon insanana raya xwe dan. Hurmet ji bo van insanana û dengên wan bes e ji bo hurmeta vî prosêsê. PKK'ê ev heqaretek jî li me kir. Îro li Kurdistanê Îraqê %90 welatî me wêran e. Ji 5000 gundan 4500 gund nemane. Zêdetir ji 20 bajarên me yê biçûk nemane.

ku vegerin ser gundên xwe. Nêzîkî 350 gundên me hene ku ku gundîyên me dixwazin vegerinê û ava bikin, PKK dibêje, na, eger hûn dixwazin bête, divê hûn di bin qanûna şoreşa me de biçîn, yan em qebûl nakin. Di dîroka Kurdan de bi tenha rejîmek heye ku kariye girêdana me ya netewî ve-

Bi baweriya me çî be bila bibe, danûstandin hebe, yan nebe şêla Îraq û PKK'ê yek e. Îraq prosesa demokrasîya me wek listika împeryalizmê û tedaxula nav karê Îraqê nişan dide. PKK jî eynî tiştî dike. Îraq dibêje hilbijartin derewek e, xelkê bi zorê dibin, PKK jî welê dibêje. Îraq dibêje Kurd jî bo veşartina reva xwe hilbijartinan dikan, PKK jî dibêje hêzên Cebha Kurdistanê ji meydana xebatê reviyane, şikestine, dixwazin eyba xwe bi hilbijartinan veşêrin. "argument" çî bin, siyaseta Îraq û PKK'ê yek e... Ferz bikin sal 1946 e, Cumhuriyeta Mahabadê heye û Qazî Mihemed serokcumhur e. Em Kurdên Kurdistanê Tirkîyê, yê Kurdistanê Îraqê, yê Kurdistanê Sûriyê êrişê bibin ser Cumhuriyeta Mahabadê. Û nimuneya rehmetî Barzanî. Ferz bikin ku Barzanî biçîwa, li dijî Qazî şer bikira, dîroka me wê çî li ser Barzanî binivîsanda?

qetîne, ew jî rejîma Seddam Husein e ku valahiyek xist navbera Kurdistanê jor û jêr. Zêdetir ji 40, li hinek cîyan 50 km. vala kir û bi plan û program xebitî ku girêdana ruhî, aborî, û civakî yê Kurdên li bakur û başûr ji hev bêne veqetandin. Me talukeya vî polîtîkayê zanîbû, lewra jî me xwest zûtirîn xwest gundî ji gundên stratejîk yê nêzî bajarên jî bajarên mezin, vegerine ser gundên xwe û bi çî awayî be, dest bi jiyana xwe bikin. Her weha ev şerîta sînor jî bo emniyeta erdê me girîng bû. Me di dema şoreşa xwe de fam kiribû ku vî valahiyê çî problem jî me re derxistibûn. Ev 350 gund jî aliyê çandîne ve baştirîn erdê Kurdistanê Îraqê ye. Lê PKK'ê qet guh neda van û rê neda gundîyan ku vegerin ser gundên xwe. Li ser vî yekê me cardin têkilî bi PKK'ê re danî, lê vî carê jî em tehdîd kirin û gotin kesên ku bête wan deran wê bête girtin û ceza kirin. PKK'ê roj bo roj li ser kirinên xwe berdewam bû, heta

Îcar binavkirina wê wek listikeke împeryalizmê heqareteke mezin e li miletê me, xizmet e bo rejîma Seddam, xizmet e bo dijminên Kurdan.

Şêla Îraq û PKK'ê eynî ye

Armanç: Te got bi tenê du alî li dijî vî prosêsê rawestîyan. Yek Îraq, ya din PKK. Ev tesadufî ye, yan danûstandinek di navbera wan de heye?

C. Namiq: Bi baweriya me çî be bila bibe, danûstandin hebe, yan nebe, şêla Îraq û PKK'ê yek e. Îraq prosesa demokrasîya me wek listika împeryalizmê û tedaxula nav karê Îraqê nişan dide. PKK jî eynî tiştî dike. Îraq dibêje hilbijartin derewek e, xelkê bi zorê dibin, PKK jî welê dibêje. Îraq dibêje Kurd jî bo veşartina reva xwe hilbijartinan dikan, PKK jî dibêje hêzên Cebha Kurdistanê jî meydana xebatê reviyane, şikestine, dixwazin eyba xwe

bi hilbijartinan veşêrin. "Argument" çî bin, siyaseta Îraq û PKK'ê yek e. Paşê kî cesaret dika li dijî yekem tecruba demokrasîyê, li dijî parlamentoya Kurdistanê, li dijî hukûmeta Kurdistanê dest bavêje çek. Li ser vî yekê nimûneyeke me ya dîrokî heye. Ferz bikin sal 1946 e, Cumhuriyeta Mahabadê heye û Qazî Mihemed serokcumhur e. Em Kurdên Kurdistanê Tirkîyê, yê Kurdistanê Îraqê, yê Kurdistanê Sûriyê êrişê bibin ser Cumhuriyeta Mahabadê. Û nimuneya rehmetî Barzanî. Ferz bikin ku Barzanî biçîwa, li dijî Qazî şer bikira, dîroka me wê çî li ser Barzanî binivîsanda?

Paşê di feydê kê de ye ku îro ev tecruba me nemîne? Kî dixwaze têk bibe? Biserketina tecruba di feydê miletê Kurd de ye? Eger di feyda wê de be, dijminatîya wê xizmet e ji bo dijminên miletê Kurd.

Gelek cara çîhe pirsê ye: Me bi salan li Kurdistanê Îraqê jî bo otonomîyê xebat kiriye. Ji 1961'ê û vir de bi yeknefes me têkoşîn daye, bi ser ketine, şikestine, perîşan bûne, heta gihîştine vî rojê. Ji bo otonomîyê Îraq bi çekê kimyayî qira me tîne, mecbûr maye Kurdistanê teslimî me kirîye. Cara dawî me di 14'ê mehê de tekîd kiriye ku em di nav çarçewa federalî de li Îraqê yekgirtî biçîn û opozisyona Îraqê bi me re ye, lê welatên dorûber dibêjin: "naxêr ev cudabûn e." Îcar riz-garkirina her çar perçên Kurdistanê û avakirina dewleteke Kurdî a yekgirtî slogana PKK'ê ye, PKK xwe wek rêxistineke marksîst-lenînist dide pêş, û alîkariyê ji hukûmeteke Panarabîst, wek ya Sûriyê digre, alîkariyê ji hukûmeteke Îslamî, wek ya Îranê digre. Û peywendîyên wê bi Îraqê re hene. Ez bawer nakim ev sê dewlet bixwazin ku her çar perçên Kurdistanê rizgar bibe û dewleteke Kurdî bê avakirin. Lê gelo çima alîkariya PKK'ê dikin? Çima em doza otonomîyê dikin û di qonaxa serketinê de ji bo guftûgoyan diçin Bexdayê, lê Îraqê di dijminatîyê bi me re dika. Lê rêxistineke marksîst-lenînist, doza her çar perçên Kurdistanê dika, çekan jî didinê, topan jî didinê, kampên serokatiya wan li Şam, û li Urmiyê ye û ji 1985'an û vir de ye ku têkiliyên PKK'ê bi Îraqê re jî hene.

PKK'ê em ji dijminan jî dijmintir îlan kirin

Tevî her tiştî me dîsa muhawe kirîye ku bi riyên aştiyane û birayane gelşên xwe çareser bikin. Ku PKK dev ji metodên xwe yê ne rast berde, tedaxulî nav karê me neke. Lê PKK'ê em ji dijminan jî dijmintir îlan kir, ji devê sekreterê xwe yê giştî parlamento û hukûmeta Kurd û tevgera riz-garîxwaz a Kurd wek nokerên împeryalizmê bi nav kir. Got emê ji dijminan zêdetir biçin ser Kurdan. Her çî gotinên ne rast û dujînên (çêrên) pîs ji parlamento û hukûmeta me re kirin. Ma ev ne şer e? Ev ne îlana şer e? Ma şer çawa ye? Tevî vî jî piştî hilbijartinan em çûn cem wan, me got: "birayên ezîz, wextê me şer dikir, tiştêkî din bû. Îro em bûne hukûmet rewşeke din e. Îro hêzên Îraqê

li ser sînor nemane. Em berpîrs in li hember herêma Kurdistanê. Hemû sînorê Tirkîyê û Îraqê re di destê me de ye. Sînorê Sûriyê ku girêdan bi Kurdistanê Îraqê re heye, di destê me de ye. Sînorê Îranê ku girêdan bi Kurdistanê Îraqê re heye, di destê me de ye. Em wek hukûmet îro li hember ewlehiyê û asayîşa wan sînoran berpîrsiyar in. Hiç dewletek li cihanê qebûl nake ku sînorên wê vala bin, xelk bête, êriş bibin ser." Gotin: "Naxêr sînor yê Kurdistanê ne, sînor nînin". Me got, baş e ser çava, madem sînor nînin, kampa serokê we û serokatiya we li Sûriyê ye, Kurdistanê Sûriyê jî heye. Kerem kin ji wir hicûm bikin. Kampên serokatiya we li Urmiyê ne, Kurdistanê Îranê jî heye, kerem kin ji wir hicûm bikin ser Tirkîyê. Eger Tirkîyê ne razî be, Îran dewlet e, Sûriyê dewlet e, dikarin alîkariya we bikin, topên wan hene, tankên wan hene, balafirên wan hene. Lê yên me ne top û ne balafirên me hene û welatekî jîhevetî di nav destê me de ye.

Armanç: Bersiva wan çî bû?

C. Namiq: Bersiv gotin: "sînor ji bo me nînin, em azad in û ev der Kurdistan e." Me jî got baş e. Va ye Kurdistanê Îraqê, meydana xebatê ye. Eger rast e çima hûn li dijî Seddam şer nakin? Çima li dijî Sûriyê şer nakin? Çima li dijî Îranê şer nakin? Va ye li Kurdistanê Îranê şoreş heye, kerem bikin, pêşmergeyên xwe bibin, li dijî Îranê jî bo Kurdistanê şer bikin. Va ye Kurdistanê Sûriyê, ku Sûriyê îtirafê bi hebûna miletê Kurd nake, kerem kin şerê wê bikin. Va ye Seddam -ku dema bi çekên kimyayî qira me tanî, kampên we jî hebûn, dest bi we nedakerem kin şer bikin. Û eger hûn li dijî Tirkîyê şer dikin, va ye Kurdistanê Tirkîyê.

Her di wan deman de hukûmeta me biryarek derxist ku tu hêzên çekdar li Kurdistanê Îraqê ser bi partî û rêxistinan ve nemînin. Hêzên hemû partîyan, di serî de jî yê PDK-I û YNK'ê û yê partîyên din. Tev partî û rêxistina ev biryara hukûmetê qebûl kir, ji bilî PKK'ê. Civîna li ser civînê kirin, belavok û rojname belav kirin ku xelk li dijî hukûmetê rabe ser xwe. Dawiya dawî me du rê dan ber wan: Eger wek gelek aliyên din di nav sînorên me de dixwazin xebata siyasî bikin, hurmeta me ji mafê mirovî re heye, bila kerem kin. Na eger şerê gerîlayê dikin, bila herin Kurdistanê Tirkîyê ku çar, pênc cara ji Kurdistanê Îraqê mestir e, jê gelek asêtir e û nîfûseke pir heye. Lê em qebûl nakin ku ji nav sînorên -ku hebûna wan waqî'ek e- êrişê bibin ser Tirkîyê û bi vî awayî jî bahaneyan bidin destê Tirkan ku eziyete bide wan ji û me jî. Hewildana dawiyê di 2'ê meha 10'ê de me li gel PKK'ê kir. Bi serokatiya Noşîrwan Mustefa me heyetêk şand Xakurkê ku bi Osman Ocalan re bipiyeve. Osman Ocalan dibêje: "Eger hûn bela xwe ji me venekin, emê bête Celal Talabani û Mesud Barzanî ji Hewlêrê derxin, bibin." Û êrişê birin ser kampên YNK û 3 pêşmergeyên wê şehîd kirin, li Xaxoyê êrişê birin

Çîrok

Nîv rûpel

August STRINDBERG

Malê bar dikir, barê dawî jî çûbû; kirêçî, xortekî ku qeytaneke reş a heznîtiyê li dora şewqê wî yê lengerî -fotêr- gerandî cara dawî li hundir xênî çû û hat, ji bo ku bizanibe ka tiştek ji bîr kiriye ya na. Na, wî qet tiştek ji bîr nekiribû, qet tiştek; û wisa derket der, li hêwanê biryara xwe da ku li ser jiyana xwe ya di vî xanî de buhurandibû êdî hiç nefikire. Lê belê, li hêwanê, li hindada telefonê nîv rûpel kaxeta bi dîwêr ve mîxkirî dît; kaxet bi destnivîsên cihê cihê tije numreyên telefonan bû, hin jê bi murekebê bi dûzan, hin jê jî bi qelesa reş ya jî sor bi şikleki tevlihev hatibûn nivîsandin. Li ser vê kaxetê her li ber çavan bû, hemuyê tarîxa wî ya xweş ku di nav van du salên dawî de wî di vî xaniyê de derbas kiribû, hemû tiştê ku wî dixwest ji bîr bikira di vê kaxetê de bûn; demek ji jiyana însan li ser nîv rûpel kaxet.

Wî kaxet ji dîwêr kir; kaxeteka zer a muswedê ya sipîçolkî bû. Danî ser soba kevirîn û xwe bi ser de xûz kir û bi yek derbê xwend. Di serî de navê wê hebû: Alice, ew navê ku wextekê ji bo wî navê herî xweş bû, çimkî ew dergîstiya wî bû. Û numra 1511. Wek numreyên sitranên kitêba îlahî ya dêrê xuya dikirin. Dûre navê

banqê dihat: Banqe, ciyê karê wî bû, karê muqedes, ku nan, mal û jin dabûyê; esasê hebûn û jîne bû. Lê cixîzek di ser re hatibû kişandin. Çimkî banqe hatibû girtin, lê bi vê yekê re jî piştî demeke kin a bi endîşe banqeke din ew xelas kiribû. Navên gulfiroş û paytonçî li pey hev dihatin. Dema nişaniyê bû, wê wextê, bêrika wî tije pere bû.

Dûre: Navên mobilyefiroş û tahmîrkarê mobilyan dihat. Malê ava dike. Numra telefona firmamaliyê: Tê dikeve xênî.

Numra telefona gîşeya operayê: 5050. Ew bûk û zavyên nuh in û rojên Yekşemiyên diçin operayê. Wexta wan a herî xweş, ew bû ku gava ew ji xwe re li pişt sahnê, li welatê çîrokan bê deng, di nav huzûr û harmoniyekê de rûdiniştin.

Li vir navê mirovekî dihat ku ser wî xêz bûbû. Ew hevalekî wî bû, ku di civatê de gihîştibû ciyekî hinekî bilind, lê nikanibû mesûdiya xwe bidomîne, bê taqet ket û ji mecbûrî derket rêwîtiyêke dût. A hewqasî nazik e.

Li vir xuya dikir ku tiştekî nuh li jiyana wan zêde bûye. Bi destnivîsa jînekê û bi qelesa qurşûn hatibû nivîsandin: "Pîrik". Kîjan pîrik? Wîîî, erê ew, ew canika manto mezin, ruyê

nas, ku bi bêdengî dihat û tu carî ji salonê derbas nedibû, bileks ji korîdorê derbasî oda razanê dibû.

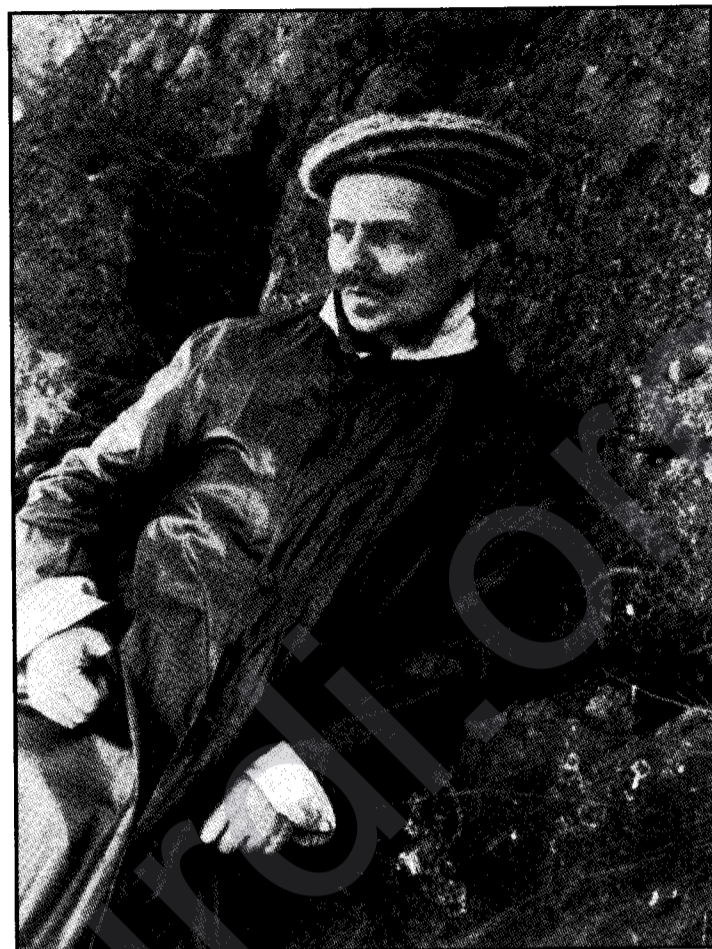
Li bin navê wê Tixtor L. hatibû nivîsandin.

Cara pêşî bû ku navê xizmeke wî li vir xuya dibû. Nivîsîbû: "Dê". Xwesiya wî bû, ji bo ku rehetiya bûk û zavyê nuh xera neke her tim bi kibarî xwe ji ber çavan dida afî, lê nuha rewşeke îstîsnaî bû û bi kêfxweşî dihat, ji ber ku hewcedarî bi wê hebû.

Li vir bi qelesa meke hişin û sor nivîseke xwaro maro dest pê dikir. Dayîra kardîtinê: Ciwanika xidama malê bar kiriye, yan jî wê yeka nuh bigre, ev yek baş nehat bîrê. Dermanxane. Hiii! Dinya tarî dibe! Fabrika şîr. Temiya şîr ji vir tê kirin, şîrê paqij.

Dikana biharatçî, qesab û hwd. Destpêkiriye karê malê bi telefonê tê meşandin, gava ku xanima malê ne li malê be. Na, ji ber ku ew di nav ciya de ye. Wî nekarî rêza li pê tê bixwend, çimkî rêz li ber çavên wî wek rewewkê li bin guhên hev diketin, wek yekî ku di bahrê de li ber fetisandinê ye, û çavên xwe di nav ava şor de li tiştina digerin. Îcar li wir hatibû nivîsandin: Buroya gorkirinê -definkirinê-. Ev tîra xwe gelek tiştî dibêje! Tabût: Yeka mezin û yeka biçûk, hat bîrê. Û di hundur parantêzê de hatibû nivîsandin: Ji ariyê.

Dûre diqediya! Bi peyva axê bi dawî hat bû; û wehaye jî. Lê wî kaxeta sipîçolkî girt,

August Strindberg, ji nivîskarên Swêdî yê herî bi nav û deng e. Ew li paytexta Swêd, li Stockholmê (1849-1912) hat dinê û li vî bajarî jî mir. Her çiqas Strindberg di warê çîrok û romanê de jî gelek berhemên giranbiha li pey xwe hiştibe jî, lê ew li dinyayê bêtir wek nivîskarekî piyasan (dramatîker) tê naskirin û deng daye.

Den Fredlöse (1871, Yên Afaroz bûne), Mäster Olof (1872, Olof Xoce), Röda Rummet (1879, Oda Sor), Tjänstekvinnans son (1.4.1886-87, 1909, Lawê Xizmetkarekê), Fadren (1887, Bav), Fröken Julie (1888, Julîeya Matmazel) û Inferno (1897, Cihennem) ji berhemên wî çend hebên pirr meşhûr in.

maçî kir û kir bêrika hundur ya saqoyê xwe.

Du salên jiyana wî di van her du deqîqan de wek şerîta fiilimekî ji ber çavên wî derbas bûn.

Gava ji hundir derket ew ne piştixûz bû berevacî, wek miro-

vekî serbilind û şad serê xwe tîk kir; ji ber ku jê re wer hat ku ew xwediyê tiştê herî şîrîn e. Çiqas bextreş hene ku tu carî nebûne xwediyên vî tiştî!

**Wergera ji Swêdî:
Zinarê Xamo**

Rono û sirûdên bêrikirinê

Beyaniya biyaniyê

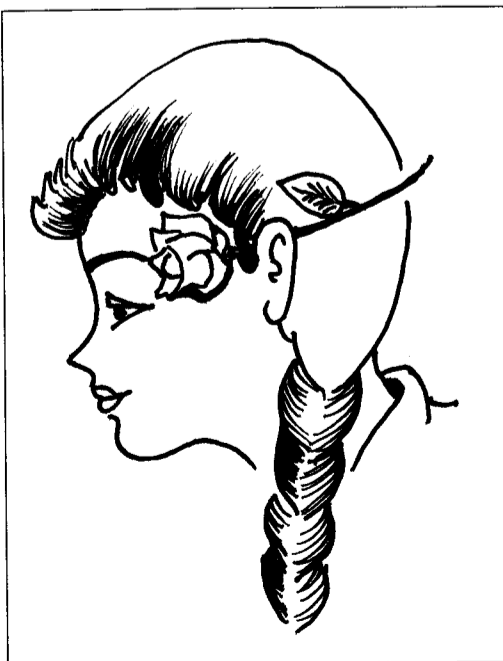
Ehmed HUSEYÎ

Yara min... Herdem bi navê te yî giranbuha destpêk hilata xwe dihûne... Xatir ji pêla dawîn dixwazim. Ji tiliyên oxira rûreş, tirs û saw, xewrevîn û lerz, tevzînok û serêş, dipijiqîn. Şeva kirassipî wekû şîrê dayikan, xwe berdide terk û xaçerêkên giyan...

Bi kotekî termê xwe dikîşkîşînim, di goristana biraninan de, bê kêl û bend, bê kaj û alên kesk, tenhatiya xwe, bêdengiya zuha ya lîlan û katjimêran, dimeyînim...

Çavên te mîna du stêrkên havîna me diçurîsin, zeyzefûnên porê te min agahdarî bihareke şewitî dikin. Û bi bîna hinaran ya ku ji sînga te difûre, hildîperikim beyaniya biyaniyê...

Em sê kes in. Gemiya me li nik perrên Derya Baltîkê radiweste. Em jî, di nav pencên xwedanê penaberan de, mit û

mat, surdar û rûsar, radiwestin. Û **YSTAD** bûka ku bi berfê hatiye xemilandin, hê ji himbêza xurîstê hişyar nebûye. Porê me gurîşkî ye, gewriya me zuha ye, dranên me ji nikotîn û peyvan zer bûne, barê me xwedan e, bêrikên me mişt toz û hetav in, û hişê me bi rengê sinbilan, bi awazên gula berbero dijene.

YSTAD vedicinîqe. Memikên xwe dinixumîne, pêşenîka wê dibe listgeha çûkên dilbijandinê û newqa wê dibe hêlîna xirecirê. Ji nişkê ve mistek pirs bi ser me de direşîne.

-Hûn ji kîjan welatî ne...?

- Em...???

Yara min... ma ew serdemayê deytê têt bîra te?

Ma têt bîra te gava ku agir, ez û tu û çîyan ji hevîrê tibûnê afirandin?

Tu bûyî balgeha ronahiyê, di esmanê birîna te de keskesoreke şermok diponije, seranserî nalîna te bi

henasa gulên û bi goşiyên bêrikirinê, mist dide.

Ez bûm neviyê xweliya tewankar, di xaçepirsa qonaxê de wişeyek bê bersiv im. Di neynikên beyaniyê de li çarenûsa xewna xwe temaşe dikim, guliyan hewara te ji fikandina bayê kur hildikim, pênuşa xwe bi hîbra şevê şil dikim û li ser berfê, bi tipên qerfê dinivîsim:

Çiyayo... Piştî te xûz bû di bin barê xewnê de!

Tu li gerdenîka rokê digeri di rojhilata xwînê de!

RONO... Darên hinara li bajêr, zaroktiya min dinasin, di sibehên havînê de, li beranberî êrişên me radest û meşîni bûn. Eger bîna te teng bû, biçê nik darek hinarê, dê sîber û tama min bi ser te de binîqutin.

Dilê min jî nuha di demûşê de digevize. Av bi devê min dikeve, hinarînin, şevê dişkinim, lib bi lib taristan û bêrikirinê dadîqurtînim.

Ev dinya ji Zaro Axa re jî nemaye

- Kurdê ku li cihanê wek Tirk hatiye nasandin-

ROHAT

Di roja 29.6.1934'an hemû nûçegihanên cihanê ev nûça jêrîn ji Stenbolê bi rê kirine: **Li cihanê mirovê herî kal mir.** Angorî van nûçeyên kurt, navê vî kesê gelek bi emir Zaro Axa bûye û 160 salan jiyaye (1774-1934). Rojnamevan û ajansên Tirkiyê, Zaro Axa wek Tirk dane nîşandan û vê nûçeyê wusan jî di gelek rojnamên cihanî de cih girtiye.

Berî çend salan dema ez di çavkaniyên Swêdî de li ser tema Kurdî dixebitîm, cara pêşîn min navê Zaro Axa di nav rûpelên pirtûkekê de dît. Paşê ez bi pey dokument û nivîsîn derheqê Zaro Axa ketim, min çend nivîs û hin sûretên wî jî dîtî; ev çavkanî Swêdî, Tirkî û Îngilîzî bûn, ez di tu çavkaniyê Kurdî de rastî serpêhatiya Zaro Axa nehatim. Ji ber ku di dema sala mirina Zaro Axa de, li Kurdistanê Tirkiyê tu rojname û kovareke Kurdî derne-diket, zordestiyê mezî û nedîtî

Zaro Axa

bi xwe Kurd bûye û di sala 1774'an de li qezake bajarê Betlîsê bi navê Mûtîkî hatiye dinê. Navê bavê wî Şemdîn, navê diya wî Mîs Xanim bûye. Ew gelek caran zewiciye. Zaro Axa gelek salan

London ziyaret kiriye. Her gereke wî bi serê xwe dibe bû-yerek, bi Zaro Axa re hevpeyvîn tîn çêkirin, li ser wî gelek nivîs di medya van welatan de derdikevin. Di sala 1930'î de dema diçe Amerîkayê, gîtar di dest de derketiye şevan û şahiyên, balyozê Tirkiyê li Amerîkayê ew wek Tirkê herî

kal li cihanê daye nasîn.

Zaro Axa angorî zaniyariyên cuda tevî 6 şerên mezin dibe, di sala 1799'an li dijî ordiyên Napolyon li dorberê Acre şer dike. Yekî reqemhez demekê li ser jiyîna Zaro Axa serê xwe eşandiyê, angorî reqemên wî, Zaro Axa tam 1884 mehan jiyaye, ev dike 58305 roj û qelbê wî 1306800 caran lêxistiye. Zaro Axa 12 caran zewiciye. 3 gurçikên wî hebûne. Hejmara nevi û neviçîrêkên wî li dora 100 kesî bûne, dema dimire qasî 30 nas û pismamên wî ji bo xatirxwestinê hatine Stenbolê.

Zaro Axa di roja 29.6.1934'an de li Stenbolê di 160 saliya xwe de ji vê dinyayê bar dike. Mirina wî gelek surprîz nehatiye hesabî. Ji ber ku salên wî ji sinorên normal êdî derbas bibûn. Ew di nexweşxana Etfal de can dide, angorî daxwaza wî li goristana Eyup tê veşartin. Angorî rojnameke Swêdî (Svenska Dagbladet) Zaro Axa di rojên xwe yê dawî de gelek xemgîn bûye, ji ber ku mirovan dest pê kiriye ve carê şik birine ser kalbûna wî ya 160 salî. Roja şîna wî dengê qîrîn-qîjîna keçeke Zaro Axa ya 65 salî her alî tevlihev kiriye: "Axayê min, axayê min, tu ji vê dinyayê têr nebûyî û çûyî"...

Zaro Axa dema li Amerîkayê (1930)

tiye.

Hem dewleta Tirk, hem jî dewlemend û şirketên Tirk, ji bona ku li welatên biyanî rûmeta xwe bilind bikin, xwe şîrîn nîşan bidin, bi saya salên Zaro Axa ji xwe re gelek riyên kontakt û pêwendiyên cuda û gelek ger amade kirine. Di sala 1925'an de ew birine Romayê, di sala 1930' yî de New York û di sa-la 1931'an de jî

Çavkanî

- 1) Sven Auren, Kemal slår näven i bordet, Stockholm, 1934, rûp. 142-144
- 2) M. Salahattin, Zaroya da kalmayan dünya, Milliyet, 30.6.1934
- 3) Vera Beaudin Saeedpour, The Resurrection of Zero Agha, Kurdish Times, vol.1, no.2, 1986, New York
- 4) Aftonbladet 29.6.1934
- 5) Dagens Nyheter, 30.6.1934
- 6) Svenska Dagbladet 30.6.1934

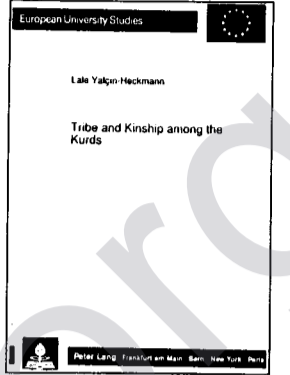
Weşanên Nuh

Amadekar: Rohat

Lale Yalçın-Heckman, *Tribe and Kinship among the Kurds (Di Nav Kurdan de Eşîrtî û Pismamiî), Weşanxana Peter Lang Frankfurt am Main, 328 rûpel, Frankfurt, 1991*

Lale Yalçın-Heckman di vê lêkolîna xwe de pêwendiyên eşîrtî û pismamiya di nav Kurdan de analîz dike. Lale Yalçın-Heckman bi xwe etnolog e, ev çend sal in ku ew li ser Kurdan kar dike. Li Unîversîta Londonê xebata xwe ya li ser Kurdan wek xebateke doktorayê pêk aniyê. Wek warê xebatê ji xwe re Kurdên li dorberê bajarê Çolemêrgê hilbijartiye, di vê lêkolîna xwe de jî wek model rewşa Kurdên vê navçê daye ber çavan.

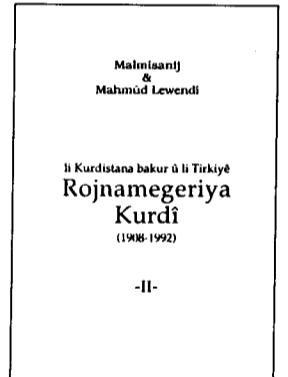
Edip Polat, *Bilim Dilinde Kürtler ve Kürdistan (Di Zimanê Zanistî de Kurd û Kurdistan), Weşanxana Öteki, 174 rûpel, Enqere, 1992.*

Edip Polat bi xwe bîolog e, heta niha li ser Kurdan çend pirtûkên wî derketine. Di vê pirtûka xwe ya nuh de nivîskar li ser navên 83 hêşinayî û 9 heywanên ku bi navên Kurdî hatine binavkirin, disekine. Wek tê zanîn gelek hêşinayî û heywanên ku cara pêşîn hatine dîtin û zanî ji aliyê pisporan ve bi zimanê Latîni wek Kurdistanicus, Kurdicus, Kurdicum, Kurdistanicca hatine bi navkirin û ev nav bi salan wusan jî di lîteratûrê de mane. Wek di pirtûkê de jî tê xuyan zanîgeh û sazgehên Tirkiyê ve yekê wek gavên separatîst dibînin û dixwazin navine din li van hêşinayî û heywanan bikin.

Malmisanij, Mahmûd Lewendî, *Rojnamegeriya Kurdî (1908-1992) 11, 162 rûpel, Stockholm 1992.*

Cilda yekemîn ya vê lêkolînê wek tê zanîn berî çend salan di nav weşanên Jîna Nû de derketibû. Di vê cilda duwemîn de her du nivîskarên Kurd li ser dîroka rojname û kovarên ku piştî sala 1981'an li Kurdistanê Tirkiyê çap-bûne, disekin, li ser van weşanan agahdariyên kurt didin. Ji aliyê din ve çend zaniyariyên li ser weşanên ku berî 1981'an derketine jî, di vê lêkolînê de cih girtine.

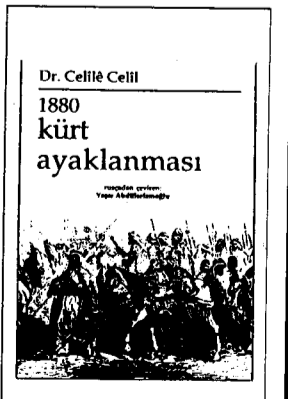
Ahmet Arif, *Min lāngtan har slitit ut bojorna (Min ji hesreta te qeyd-zincîrê kevin kirin), Weşanxana Hiddekel, 66 rûpel, Stockholm, 1992.*

Ev cara pêşîn e, pirtûka helbestan ya Ahmet Arif bi zimanekî Ewropî tê weşandin. Wek tê zanîn ev pirtûka A. Arif heta niha li Tirkiyê 25 caran hatiye çapkirin û gelek deng daye. Tema helbestên Ahmet Arif bi taybetî li ser rewşa Kurdan e. Pirtûk jî alî Eshat Ayata ve hatiye wergerandin.

Celîlê Celîl, *1880 Kürt Ayaklanması (Serhildana Kurdan ya sala 1880'yî), Weşanxana Jîna Nû, 151 rûpel, Stockholm, 1992.*

Diroknasê Kurd Celîlê Celîl di vê lêkolîna xwe de li ser babeta serhildana Şêx Ubeydullah disekine (1880). Ev lêkolîna cara pêşîn li Moskovayê di sala 1966'an de bi zimanê Rûsî derçûye. Ev çapa nû, Yaşar Abdüselamoğlu wergerandiye zimanê Tirkî. Di dawiya pirtûkê de çend raporên ku di wan salan de hatine nivîsîn, cih girtine. Dîsa di dawiya lêkolînê de em rastî şemake li ser koka malbata Şêx Ubeydullah jî tîn.

Tacklade av da de 160 åren blevo ifrågasatta.

Världens äldste man, Zaro Agha, avliden i Konstantinopel.

Zaro Agha.

KONSTANTINOPEL, 29 juni. (Times) Zaro Agha, den äldsta männan i världen, har avlidit.

Zaroya da kalmayan dünya

Yüz ellilik ihtiyarın atmış beşlik kızı arkasından haykırıyor..

Ağam ağam dünyaya doymadan gitti

Atalar, ne güzel söylediler: Az yaşa, çok yaşa akıbet gelir başal. Ölümlü kuzu, doğumundan yüz elli yaşıyla sonra, Zaro Ağamın başına da kondu.

Yeryüzünün en yaşlı adamı, gün geldi ki yaşamışa döndü. Eski bir din masalında anlatırlar: Bin yıldan fazla ömür süren Nuh peygamberi here:

— Dünyada ne gördün? diye sormuşlar. Nuh, gülmüştü: — Dünya iki kaplıdır bir han. Girmişle çıkman bir oldu. İçeride ne olduğunu görmeğe va hit kalmadı ki... demis. Azaba aynı soruydu yine.

Världens äldste har avlidit.

KONSTANTINOPEL, fredag. T.T. Zaro Agha, världens äldsta man.

Di çapemeniya cihanê de Zaro Axa

li ser weşanên Kurdî yê periyodîk hebû. Ez bawer dikim ji ber van dijwariyan serpêhatiya jiyîna Zaro Axa wusan hatiye ji bir kirin. Bi rastî jiyîna wî gelek balkêş û heweskar e, hêjayî zanîn û hînûnê ye.

Zaro Axa bi xwe Kurd bûye û li Kurdistanê hatiye dinê. Lê belê di gelek rojnamên van salan de ew wek Tirk hatiye nîşandan, wek misal rojname Swêdî Aftonbladet, ev Kurd wek "Zaro Axayê Tirk" daye nasîn. Ji ber ku Zaro Axa li cihanê kesê herî kal di hate hesabandin, bala medya cihanê hertim li ser wî bû, bi taybetî jî ev bal li dor roja mirina wî berev dibû. Zaro Axa li cihanê gelek baş dihat naskirin. Tirkiyê, ji ber vê popularîta Zaro Axa, xwestiye navê Zaro Axa bi kar bîne, xwe li ber çavê cihanê şîrîn nîşan bide. Lewra jî bi destê wî girtiye, ew welat bi welat gerandiye, wek hirçekî daye listinê û biriyê welatên dût, wek Îtalya, Amerîka, Îngiltere... Nûçeyên ku li ser jiyîna Zaro Axa çap bûne, bê hejmar bûne. Serpêhatiya wî sed carî hatiye dubare kirin.

Kî ye Zaro Axa? Angorî agahdariyên ku em lê rast hatine, ew

Dûmahîka nivîsan

Tirsa wan ji prosesa demokrasiya...

ser pêşmergeyên PDK-Î û 3 pêşmerge kuştin. Hukûmet mecbûr ma biryara valakirina deverê bide û biryara xwe bi cî bîne. Çûnkî her hukûmetek çî merkezi, çî herêmî be, li gor qanûn û huquqnasiya navnetewî çar şertên wê hene:

1- Yekem şertê dewletbûnê ew e ku erdekî te hebe. Îro ji 2/3 ji erdê Kurdistanê hatiye rizgar kirin û di destê me de ye.

2- Divê miletek hebe ku li ser wî erdî bijî. Îro 3 milyon û nîv Kurd li ser erdê welatê xwe dijîn.

3- Divê îdareyek hebe. Îro parlamentoya me heye, hukûmeta me heye, 15 wezaretên me hene, bi dehhezaran memûrên me hene.

4- Divê kontrola te li ser erd û sînoren te hebe.

PKK'ê hewil da ku hemû şertên dewletbûna me têk

bide. Xwest bide nişan dan ku kontrola me li ser erdê me tuneye, îdareyeke me tuneye.

Armanc: Di 29'ê Çiriya Pêşîn de peymanek di navbera hukûmeta Kurdistanê û PKK'ê de hat îmze kirin. Ev peyman çî waciban dide ser milê her du aliyân?

C. Namiq: Di 29'ê mehê 10'ê de Osman Ocalan hat, xwe teslîmî hukûmeta Kurd kir. Nêzîkî 1300-1400 -bizabit nizanîm- çekdarên wan jî teslîmî hukûmeta me bûn. Li gor peymanê, PKK'ê tev şertên hukûmetê qebûl kirine. Wê neqlî cihekî dûr bibin. Bi şertê ku hurmetê ji qanûnên Kurdistanê re nişan bidin, dikarin li wir bimînin. Eger bixwazînin biçin cihekî din, rê ji wan re vekirî ye.

Armanc: Di gelek rojnameyên Tirkî û bi taybetî jî di weşanên PKK'ê de îddiayek hat belav kirin ku Mesud Barzanî di televiziyona Kurdistanê de gotiye "Bijî Tirkîye, bijî leşkerê Tirk, bimre PKK". Li ser vê îddiayê hûn çî dibêjin?

C. Namiq: Ez bi xwe van tiştan wek îftîra û propagandayê dibînim. Lê di xwazim tiştêkî bibêjim. Demeke dirêj û ji gelek nêzik ez Mesud Barzanî nas dikim. Mesud Barzanî heta îro negotiye "bijî filan û bimre filan". Kesên ku Mesud Barzanî nas dikin, dizanin ku bi "bijî" û "bimre" yan napeyive. Ev îftîrayek e, perçeyek e ji propaganda reş. Ku wî bi xwe jî bi riya nûnerên partiya xwe, ev yek tekzîb kiriyê.

Seredana Delegasyona Parlamentoya Kurdistanê bo Swêdê

Heyetek Parlamentoya Kurdistanê Iraqê di bin Seroktiya Serokê Meclîsa Kurdistanê Cehwer Namîq Salim de di 14'ê Çiriya Paşîn de hat Swêdê. Di heyetê de Parlamenterê YNK û cîgirserokê grûba Parlamenterên Yekîtiyê Sadî Pirê, Parlamenterê PDK'ê Muhamed Hama Caf û Parlamenterê Tevergera Demokratîk ya Asûriyan Francis Yusuf Şabo cî girtin.

Heyeta Parlamentoyê berî bîn Swêdê li Almanyayê û Swîsrê jî bi Serok û cîgirê serokên parlamentoya wan welatan re hevdiştin çêkiribûn.

Heyet li Swêdê bi cîgirê serokê Parlamentoya Swêdê, Bertil Fiskesjö re û bi serokê Komîsyona Karê Derve yê parlamentoya Swêdê Daniel Tarschys re rûniştin. Serokê Partiya Folk (gel) Bengt Westerberg, berpirsiyarê Partiya Center Per Grastedt û Cîgirê serokê Partiya Venster (Çep) Gudrun Seyhman jî heyeta Kurd qebûl kirin.

Heyeta Parlamentoyê di 17'ê Çiriya Paşîn de bi berpirsiyarê Hevkarîya Hêzên Kurdistanê li Swêdê rûnişt û li ser

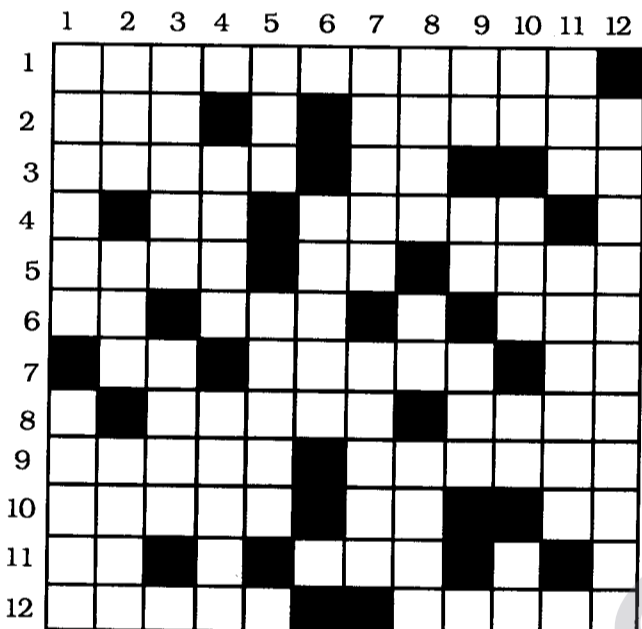
Kurdistanê agahdarî da wan. Axaftina Parlamentarê Yekîtiyê Sadî Pirê balkêş bû û rewşa aboriya Kurdistanê bi fakta anî zimên. Wî digot: "Meaşê mamosteyekî li Kurdistanê heqê çar fincan qehweya li çayxaneke Swêd e. Niv milyon însanên me bihna çayê jî bîr kirine û mehê carekê ancax karin birincê bixwin. Rêberiya PKK'ê di vî warî de gelek rola xwe list."

Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê şevêk xwarinê jî bo heyetê amede kir û di şevê de berpirsiyarên hêz, Komele û şexsiyetên Kurdan beşdarê şevê bûn. Di 20'ê Çiriya Paşîn de jî heyeta Kurdistanê civînek ji bo Kurdên Swêdê çêkir; zêdeyî hezar kes beşdarî civînê bûn. Serokê Meclîsê di civînê de li ser pirs û pirsêgirêkên Kurdistanê sekinî û bersivên pirsên guhdaran da.

Rojname me Armancê bi serokê Meclîsa Kurdistanê Cehwer Namîk Salim re hevpeyvînek çêkir. Em Hevpeyvîna di rûpelên 6 û 7'an de diweşînin. □

Xaçperis

Amadekar: S. Rêving

av, ne beji b- Keç, qiz. c- Navê Bajarekî li Kurdistanê bakur. 3-a- Goştê heram yê dewarê mirî, ne serjêkirî. b- Navê yekem pêxember. 4-a- Navê mehekê b- egoîstî, ezezi. 5-a- Tişt, yan kesê binav bûyî. (berevajî) b- Peyva Frensî ku ji bo cama televizyonê tê gotin. 6-a- Bayê bi hêz, kasirga. 7-a- Asîman, ezman. c- Li devera Ercişê geliyek ku Tirkan di sala 1930'an de 150.000 Kurd lê kuştin. 8-a- Sînonîmeke 'bîstan', 'parêz'. Cihê lê zebeş, gundor, petîx tîn çandin. b- Pîrsêk c- Heke, ger, ku. 9-a- Herfa yekem û siyem ji peyva 'her'. b- Daçekek (berevajî) c- 'Xanî' yê koçeran, Çadir. 10-a- Bi Soranî 'ku' (berevajî) b- Genimê kelandî (berevajî) c- Herfa yekem û siyem ji peyva 'regez'. d- Gişt, tev, hemû (berevajî) 11-a- Cihê îbadeta filehan (berevajî) b- Pez, an kesê şev li derve dimîne (berevajî) 12-a- Stranbêj û welatperwerê hêja ku di şiyarbûna netewî a Kurd de li her çar perçên Kurdistanê bi stranên xwe rolekî pir baş listiye û li her çar perçên Kurdistanê pir tê nasîn.

ÇEPERAST 1-a- Paşnav û pêşnavê serokê Parlamentoya Netewî a Kurdistanê li Kurdistanê başûr. 2-a- Di Kurmancî de pronavê îşaretê ji bi kesê nêe. b- Kesê serî dikşîne, rêber. 3-a- Li Kurdistanê Sûriyê û Kurdistanê Iraqê eşîrek b- Kurtiya peyva 'Mister'. c- Daçekek. 4-a- Sînonîmeke 'daku', 'ji bona ku' (berevajî) b- Xeleka mezin ya zêr ku keç û jin di zendên xwe dikin. 5-a- Her tiştê ku mirov zivistanê ji bo germiyê dişewitîne. Bi Soranî dibêjin 'Sotemenî' (Berevajî) b- Sînonîmeke 'yan'. c- Ji navên kuran 6-a- Roja berî îro. b- Sînonîmeke 'kok', 'rih' c- Li gundan havîne avê dixîne ku av sar bibe û bi piranî li hewşê ye. 7-a- Benik b- Çepera biçûk c- Herfa yekem û siyem ji peyva 'dep'. 8-a- Terzî, yan mi-

rov pê dirûtîne dikin. b- Li devera Behdîna 'îro' (berevajî) 9-a- Gelek ji cîranên Kurdan (berevajî) b- Sinî, tepsiya mezin. 10-a- Kesê pir girêdayî dîne Îslamê b- dewarek (berevajî). c- Herfa yekem û siyem ji peyva 'şew'. 11-a- Gotineke pîrsê (berevajî) b- Cihê ji laşê meriv (berevajî) 12-a- Ji navên keçan. b- Rêbir, asî, eşqiya.

SEREJÊR 1-a- Çiyayekî bi navû deng li Kurdistanê Bakur ku dikeve nêzî bajarê Kexte. b- Menzere. 2-a- Erdê bi-

Çeperast: 1-a)erbil, b)jen, c)kar. 2-a)yê, b)çoçrîh, c)ga. 3-a)abos, b)rêber. 4-a)zarîfe, b)ûral. 5-a)zrex, b)xerîb. 6-a)hev, b)ve, c)mal. 7-a)xa, b)bîsmark. 8-a)of, b)ix, c)de. 9-limres. 10-îrbic êdilax. 11-a)nêrûmê, b)al. 12-a)ber, b)aras, c)ve.

Serejêr: 1-Eyaz zaxolî. 2-a)rêbar, b)afir. 3-a)oreh, b)mb. 4-sixekirin. 5-a)lo, b)xecê. 6-a)çrex, b)sêra. 7-a)erê, b)evin, c)dûr. 8-a)nîbüres, b)çîma. 9-a)herî, b)mê, c)lê. 10-a)rabma, b)ba. 11-a)ag, b)ard, c)xav. 12-a)ran, b)elkeh, c)le.

Civîna Wezîrên Derve...

pozîtîf li vî civînê nihêrt û encamê wê pejirand.

Opozîsyona Iraqê li dijî vî civînê derket û got civîneke ku li ser qedera Iraqê tê çêkirin, bêyî ku beşdariya temsîlkarên wan

Helwesta Rojava û DYA'ê

Piştî bang Tirkîyê, Amerîka û Îngîlistanê jî ji Tirkîyê re teklîfa civîneke di vî çerçewê de bir. Pêşniyara wan ew bû ku bila DYA, Îngîlistan, Fran-

sa û Tirkîyê li ser rewşa "Başûra Iraqê" bi hev re civînekê çêkin. Lê Tirkîyê ev pêşniyar qebûl nekir.

Amerîka û Îngîlistanê him berî civîna Wezîrên Tirkîyê, Îran û Sûriyê, him jî piştî civînê helwesta xwe eşkere kirin ku ew civînê wîha, bêyî ku ew di nav de bin, teswîb nakin. Û hîn wezîrên Îranê, Sûriyê li Enqerê bûn, Sefareta Amerîka yê Enqerê tavilê li ser vî civînê informasyon ji Serokwe-

zîrê Tirkîyê stand. Her wisa Îngîlistan û Fransayê li ser civînê ji Tirkîyê informasyon standin.

Ev civîna Wezîrên Derve yê Tirkîyê, Sûriyê û Îranê carek din jî nişan da ku, ev dewletên ku Kurdistan kirine bin nîrê xwe di navbera wan de çîqas nakokî û problem hebin jî, ew van nako-kiyên xwe dikarin bidin alîkî û li ser mesela Kurdan li hev bikin.

Lewend Firat

Elîfba Kurdî xwedî destûr e

vên biyanî bi kar bîne û ew kesê ku bixwaze van peyva bi kar bîne, dikare bêyî ku elîfbayê biguhere jî bi kar bîne weka nuha di nav nivîsîna bakurê Kurdistanê da tê bikaranîn, weku: (Saîd, Ahmed, Alî, hesab û Omer) bi rastî jî bi vî awayî, çûnkî qirka Kurdan fêrî wan pîtên biyanî ên giran nine.

2) Hinek peyv û pîtên din jî hene ku ew bi xwe Kurdî ne, lê li hinek deveran bi çewtî tene guhertin, wek ('hetav, 'hemî û 'ewir) ku hemî peyvên Kurdî ên resen in û rastiya wan jî bi vî awayî ye: (hetav, hemî û ewir) û nabe ku hem em wan peyvên Kurdî bihêlin, li ser wê çewtiyê û hem em

elîfba xwe jî li gorî wan çewt bikin. Her wesa pîta (K) a ku kak P. Cîhanî bi du awayî nivîsî ye bi dîtina min cudayiyeka wesa di navbera dengên wê de nîne ku em neçar bibin, bikine du pît û bi dehan sal e ku piraniya Kurdan her bi yek pîte (K) dinivîsin û tu giriftariyek jê peyda nebûye.

Hatip Kapçak (Xebat) hate şehîdkirin

Têkoşerê serbilind, şoresgerê hêja, dozdarê têkoşîna rizgarîxwaz û azadiya gelê Kurd, pêşengê bi rûmet, endamê Komîta Navendî yê Rizgarîxwazên Neteweyî yê Kurdistanê (RNK-KUK-), **Hatip Kapçak (Xebat)** di 19'ê Çiriya Paşîn ya 1992'an de li **Mazidaxê** bi destên hêzên tarî û qirêt yê dijmin hate şehîdkirin.

Bila serê gelê Kurd sax be.

Têkoşîna heval Xebat di têkoşîna gelê me de dijî

Rizgarîxwazên Neteweyî yê Kurdistanê (RNK-KUK-) liqê Ewropa

Elifba Kurdî xwedî destûr e

Rizgar KÊSTEYÎ

Perwîz Cîhanî nivîsevanekî genc e ji rojhelatê Kurdistanê. Ji xebatên wî 'roman, helbest, folklor û rêziman' pêş çavên xwendevanan dikevin û herwesa berpirsê pişka Kurmancî yê kovara "Sirwe" ye ku çend sal in bi serkeftî li bajarê Ormiyê, li rojhelatê Kurdistanê ji layê weşana Selaheddîne Eyûbî ve tete weşandin.

Li vê dawiyê pirtûkeka wî hevalî bi navê "Fêrbûna rênivîsa Kurdî bi dû şeweyan" ku ji 51 rûpelan pêk hatiye, qeware navendî û di sala 1992'yan de ji layê weşanê Selaheddîne Eyûbî ve hatiye weşandin.

Wek xuya meriv tê digihê ku pirtûk xebatek e ji bo ku xwendevan li rojhelatê Kurdistanê bikaribin xwe pê hîni elifba Latînî bikin, herwesa meriv dikare bêje ku Kurdên bi elifba Latînî jî dixwînin, dikarin bi rêka vê pirtûkê xwe fêrî elifba Erebî bikin.

Lê li gor min ziyana vê pirtûka kak P. Cîhanî jî ne hindik e. Ji ber ku wî di pirtûka xwe de li gorî xwestina xwe 7 pît (ûp) li elifba Kurdî zêde kirine, ku wan pîta tû têkilî bi zimanê Kurdî nîne. Û bi vî awayî hejmara pîten Kurdî ji 31'an bûye 38 pît. Pîten ku zêde kirine jî bi vî awayî ne:

ع-ع, 'ا-ا, 'ع-ع, 'ى-ى, 'ه-ه, 'ك-ك, 'ح-ح.

Elifba ku zanayê Kurd Celadet Bedirxan daniye ji 31 pîtan pêk hatiye.

Kurdên ku bi Latînî dinivîsin tev li dû vê elifbayê diçin û pê dinivîsin û zimanê Kurdî bê asteng û kêmasî pê tete nivîsandin. Ji ber

FÊRBÛNA RÊNIVÎSA KURDÎ BI DÛ ŞEWÛYAN Perwîz Cîhanî

wê yekê elifba me pêdivî tu zêdehiyên bi vî awayî nîne û eger rojekê rêziman û elifba Kurdî pêdivî bi hinek guherîna hebe, nabe ku her kes jî me li mala xwe guherîna û kêmasî û zêdehiya lê bike. Belkû divê zimanzan û dezgeh û yekîtîyên nivîsevanên Kurd bi hev re danûstendina bikin û guherînen pêdivî bi awayekî zanistî encam bidin, da ku xizmeta ziman bikin, ne ku astenga ji bo peyda kin.

Dîsa ev pîten ku kak P. Cîhanî zêde kirine, tu têkilî bi zimanê Kurdî ve nînin, rast e hinek cara dengên bi vî awayî di Kurdî da peyda dibin, lê ne mana wê ew e ku ew deng yan pît Kurdî ne.

1) Belkû ew pît yan biyanî ne, wekû ('Emir-ع, 'Hal-ه) ku hem peyv û hem pît ne Kurdî ne û Kurd pêdivî nînin rêziman û elifba xwe tev ji bo ku çend pey-

Dûmahûk r. 11

BEROŞ

Mahmûd Lewendî

Ji % 98'ê ronakbîrên me ji Tirkî hez dikin!

Li Kurdistanê Bakur di salên 1913'an de ronakbîrên Kurd li Îstebolê bi navê Yekbûn, Jîn, Rojî Kurd, Hetawî Kurd gelek rojname û kovar derxistin. Zimanê rojname û kovarên wan nivî bi Kurdî û nivî jî bi Tirkî bû. Paşê hêdî hêdî tenê bi Tirkî, an jî hin nivîs jê bi Kurdî derxistin.

Bi qasî ku em pê dizanin, ji destpêka 1900'i heta 1980'i li Kurdistanê Bakur, Kurdan 76 kovar û rojname derxistine ku ji wan tenê yek xurû bi Kurdî bû, ew jî di 1979'an de bi navê Tirêj derket, yên din dîsa hemû bi Tirkî bûn. Yanê ji % 99 bi Tirkî, ji % 1 bi Kurdî derketine.

Piştî 1980'yî Kurdan dîsa dest bi derxistina rojname û kovaran kirin. Ji 1984'an û vir de li Kurdistanê Bakur nêzîkî 40-50 kovar û rojnameyên Kurdî derketin ku ji wan hinek hê jî berdeham in. Lê ji nav van tenê Rojname û Welat ne tete de, yên din dîsa hemû bi Tirkî ne.

Çi ecêbek mezin e, bifikirin, milletekî nêzîkî 15 milyon însan, di nav 6-7 salan de ronakbîrên wî milletekî bikaribin 40-50 kova-

ran derxin ku tenê du heb ji wan bi Kurdî bin, yên mayî bi Tirkî bin. Yanê ev tete wê maneyê ku ji % 98'ê ronakbîr û nivîskarên Kurdan naxwazin bi Kurdî binivîsin, bi Tirkî dinivîsin.

Îcar milletek me yê feqîr jî dixwaze bizanibe ka ronakbîrên wî çî dibêjin. Lê ji bo ku ji ronakbîrê xwe fêm bike divê ku pêşî fêrî Tirkî bibe. Yanê bi nezanî em milletek xwe asimîle dikin. Îcar li aliyekî din jî em radi-bin fortê xwe didin û dibêjin "gerek em li dijî asimîlasyonê rawestin". Yanê çî? Gotînen hîç û pûç!

*****

Li gor reqemên ku me li jorê nivîsîne Kurdên Kurdistanê Bakur ji destpêkê heta nuha nêzîkî 132 kovar û rojname derxistine ku ji wan tenê 3 heb bi Kurdî ne. Û rewşa zimanê me jî li ortê ye.

De îcar eksê wê bifikirin. Gelo ji wan 132 kovar û rojnameyan ger sê heb tenê bi Tirkî û yên mayî jî bi Kurdî bana, ma rewşa zimanê me wê wek îro ba?

Nûgörmîş û nûlixwehaydarolmîş!

Ji alî naveroka xwe ve sewîya Kurdîya Dimilî ya ku îro tete nivîsin hê jî negihîştîye Dimilîya ku berî 1980'yî ku di kovar û rojnameyên Tirêj, DDG, Özgürlük Yolu û Roja Welat de dihatin nivîsin.

Îcar îro hin "nûgörmîş" û "nûlixwehaydarolmîş" rabûne dibêjin: "Berê bi Dimilî nedihat nivîsin, cara pêşî me dest pê kirîye, em bi Dimilî dinivîsin" û bi ser de jî rabûne li gor "aqil"ê xwe "elfabeyek nû" jî çêkirine.

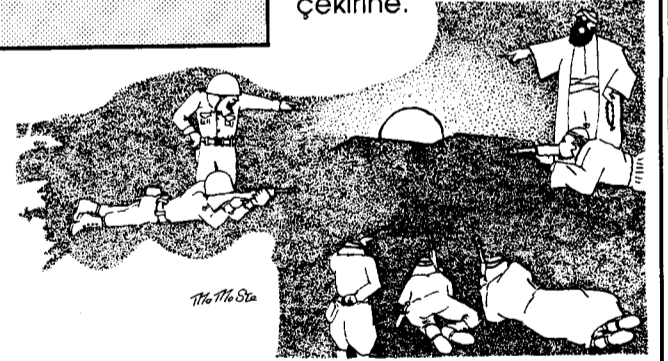
3800 cixare!

Parlamenterekî Polonî ji ber qaçaxçîtîya cixaran li hudûdê Swêdê hatiye girtin. Ji ber ku parlamenterek e, pêşî hinekî li ber xwe daye daku polisên hudûd erebeya wî saxî nekin. Lê polisên derhalkê telefonî Wezaretê Karûbarên Derve yê Swêdê kirine, piştî ku izin girtine, rabûne erebeya wî saxî kirine. Çi bibînin?

3800 cixare!!! Parlamenterekî Polonî girtine dane mahkemê. Li mahkemê jê pirsîne: "Te çima ewqas cixare bi xwe re anîne, ma tu nizanî yasax e?". Wî jî gotîye: "Min nizanîbû ku yasax e, ji xwe min wek diyarî anî jî bo bidim parlamenterek û hinek serok û berpirsên sendîkayên Swêdê."

(rojname DN. 9.12.92)

Ji rojnameyên Tirkî: "Wezîrên Karûbarên Derve yên Tirkiyê, Sûriyê û Îranê jî bo musteqbela Kurdistanê Iraqê civiyan".

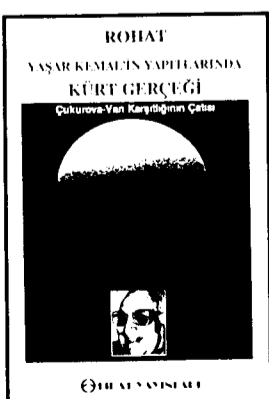
JI ROHAT DU PIRTÛK

Rohat, Ziya Gökalp'ın Büyük Çilesi: Kürtler (Jana Ziya Gökalp Mezin: Kurd), Weşanxana Fîrat, 141 rûpel, Stenbol, 1992.

Ziya Gökalp (1876-1924) bi xwe Kurd e û li ser rewşa civakî ya Kurdan û zimanê Kurdî xebitiye. Lê bi taybetî piştî 1909'an bi awakî aktîf di nav refên Îtîhad û Tereqqîyê de çî girtiye û bûye yek ji mezintîrîn îdeologê Turkîzm û Turanîzmê. Nivîskar di vê lêkolîna xwe ya nuh de wek kesekî problematik bîr û baweriyên Ziya Gökalp yên li ser Kurdan analiz dike.

Rohat, Yaşar Kemal'in yapılarında Kürt Gerçeği -Çukurova-Van karışılığının çatısı (Di berhemên Yaşar Kemal de rastiya Kurda -Banê dijayetiya Wan û Çukurovayê) Weşanxana Fîrat, 178 rûpel, Stenbûl, 1992.

Lêkolîner Rohat, di vê lêkolîna xwe de wek wê jî navê pirtûkê jî bê fêm kirin li ser Yaşar Kemal û berhemên wî radiweste. Di berhemên wî de tesîra kultura Kurdî û tîpên Kurd wek du beşên taybetî di lêkolîna de çî girtine. Herweha bi sernivîsa "Ceneta ku Yaşar Kemal afirandiye: Wan" beşeke din ya lêkolîna heye.

Nivîskar herwisa di mesajên politîk yên Yaşar Kemal de jarîtiya Kurdan derxistiye ber çavan.

ne karê aqîla ye lê rast e

Amadekar: Hesên Mizgîn

Li gor psikolog R. Landerman, L. L. George û D.G. Blazer li Unîversîta North Carolina li DYAyê, veqetiyana jin û mêr (hevûdu berdidin) tesîrek mezin li ser zarokan dike. Tesîra hevûdu berdanê ji tesîra mirina yek jî de û bav pîr kurtir e.

Radiuma ku radioaktîv e di sala 1898'an de ji alî Marie S. Curîe hat ditin. Radium di başkirina nexweşîna kanserê de tete bikaranîne.

Li dinê di salekê de, ji ber ducanî (bi hemlebûnê) û zarokanîne nêzi 500.000 jin dimirin.

Saeta ku me ji xew radike û şiyar dike- saeta bi zîl, saeta bi alarm- cara pêşî di sala 1847'an de ji alî alimê Fransîz yê bi navê deng Antonie Redierê hatiye ditin.

Wek tete zanîn bi biryara Netewên Yekgirtî kuştina filan qedexe ye. Fîl jî bo diranên xwe tete kuştinê û diranên wan pîr bi qîmet in. Lê di piyasê de diranên filan kêr nabin. Sebaba vê yekê, xezîna diranên mamûtên di bin qeşaya Sibîryayê de ye. Diranên mamûtan ku navbera 10.000 û 40.000 sal bi emr in, di nav gilasiyê qeşagirtî de gelek hene; li gor texmînan 600.000 ton.